

Univerzita Hradec Králové
Fakulta informatiky a managementu
Katedra rekreologie a cestovního ruchu

**Geografické a společenské předpoklady rozvoje udržitelného
cestovního ruchu v Nizozemsku**

Bakalářská práce

Autor: Valentýna Luňáčková
Studijní obor: Management cestovního ruchu

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Jiří Štyrský, CSc.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně a s použitím uvedené literatury.

V Hradci Králové dne 17.8.2018

Valentýna Luňáčková

Poděkování:

Děkuji vedoucímu bakalářské práce panu docentovi PaedDr. Jiřímu Štyrskému, CSc. za metodické vedení práce a za trpělivost. Dále děkuji panu profesorovi Hubertu van den Berg za jeho užitečné rady a panu Vladimíru Pršalovi za rozhovor.

Anotace

Tématem bakalářské práce jsou geografické a společenské předpoklady rozvoje udržitelného cestovního ruchu v Nizozemsku. Jejím cílem je zhodnocení těchto předpokladů a vyvození možných potenciálů daného území, tedy oblasti Severního a Jižního Holandska. Smyslem práce je zjistit nejoblíbenější turistické destinace, ale také nabídnout něco nového, neznámého. Problematika udržitelnosti cestovního ruchu ve velkých městech je taktéž dopodrobna rozebrána. Z dotazníkového šetření vyplývá, že nejnavštěvovanějším a zároveň nejoblíbenějším městem je Amsterdam, který má rovněž velký problém co se týče udržitelnosti cestovního ruchu a musel už zavést některá opatření. Provincie Severní a Jižní Holandsko, ostatně celé Nizozemsko jako takové, oplývá jak geografickými, tak společenskými předpoklady pro další rozvoj, avšak stále spíše využívá těch tradičních a dobře známých. Potenciál v podobě tulipánů, dřeváků, sýrů, větrných mlýnů a jiných je zřejmý, existuje ale hranice, která by neměla být překročena. Proto by mělo Nizozemsko lákat také na jiné, méně známé, ale neméně zajímavé atraktivity.

Annotation

Title: Geographical and social prerequisites for sustainable tourism development in the Netherlands

The purpose of this bachelor paper is to evaluate geographical and social prerequisites for sustainable tourism development and to draw a potential of the area of North and South Holland.

The theoretical part deals with the most important places but also worth visiting places. This part also includes the problems of big cities related to tourism and its sustainability. Various methods of solving these problems are also demonstrated in this part.

The methods used in this thesis include a questionnaire survey, a case study and a guided interview. The questionnaire consists of 13 questions related to tourism especially in the three biggest cities. I also asked whether people visited another province to find out if North and South Holland are really the most visited

area. The last open question was about their subjective impression about Holland. The results show that out of 100 respondents more than half are aged between 15 and 26 years. The most beautiful city according to them is Amsterdam.

The area of North and South Holland is widely visited especially in spring and summer so it has great prerequisites for further development of tourism. The potential including tulips, clogs, windmills, etc. is obvious but there is a limit that cannot be exceeded.

Obsah

1	Úvod.....	1
2	Cíl práce a metodika zpracování.....	2
2.1	Cíl práce	2
2.2	Metodika zpracování.....	2
2.2.1	Charakteristika klíčových pojmů.....	3
3	Literární rešerše.....	9
4	Teoretická východiska	11
4.1	Dotazník, řízený rozhovor, případová studie	11
4.1.1	Dotazník.....	11
4.1.2	Řízený rozhovor.....	11
4.1.3	Případová studie.....	11
4.2	Informační minimum.....	12
4.2.1	Nizozemsko	12
4.2.2	Severní a Jižní Holandsko.....	16
5	Praktická část	39
5.1	Sběr informací a průběh šetření	39
5.1.1	Dotazníkové šetření.....	39
5.1.2	Řízený rozhovor.....	39
5.1.3	Případová studie.....	40
5.2	Zpracování výsledků.....	40
5.2.1	Dotazníkové šetření.....	40
5.2.2	Řízený rozhovor.....	44
5.2.3	Případová studie.....	45
6	Shrnutí výsledků.....	48
7	Závěry a doporučení.....	50

8	Seznam použité literatury	52
8.1	Literární zdroje	52
8.2	Internetové zdroje.....	52
8.3	Zdroje obrázků.....	57
9	Přílohy.....	58

Seznam obrázků

Obr. 1 Král Vilém-Alexander a jeho manželka Máxima	13
Obr. 2 Mapa Nizozemska s tradičními symboly země	14
Obr. 3 Mapa Severního a Jižního Holandska	17
Obr. 4 Mapa centra města Amsterdam s vyznačenými pamětihodnostmi	19
Obr. 5 Mapa centra města Den Haag s vyznačenými pamětihodnostmi	28
Obr. 6 Mapa města Rotterdam s vyznačenými pamětihodnostmi	32
Obr. 7 Mapa oblasti Bollenstreek	47

Seznam grafů

Graf 1 Účel návštěvy Nizozemska	41
Graf 2 Návštěvnost nizozemských provincií	42
Graf 3 Oblíbenost nizozemských měst	43

1 Úvod

Nizozemsko je proslulé především tulipány, dřeváky, sýry a větrnými mlýny. Tato západoevropská země však turistům nabízí mnohem více. Provincie Severní a Jižní Holandsko, kterými se práce zabývá, ale nejsou jen tradiční a známé atraktivity, ale také místa neznámá a mnohdy ještě zajímavější.

Důvodem výběru zvoleného tématu je především blízký vztah autorky k Nizozemsku a nizozemštině. Autorka studuje nizozemskou filologii na Univerzitě Palackého v Olomouci a Nizozemsko navštívila již více než desetkrát. Cílem práce je zjistit, která místa v provinciích Severní a Jižní Holandsko jsou těmi nejnavštěvovanějšími, ale také nabídnout čtenáři něco nového a neméně zajímavého. Problematika udržitelnosti cestovního ruchu je stále aktuálnějším tématem, a proto je rozebírána i v této bakalářské práci. Nejzranitelnějšími jsou velká města v čele s Amsterdamem, Haagem a Rotterdamem.

Teoretická část se zabývá nejdůležitějšími pojmy spojenými s tématem práce a podává základní informace o Nizozemsku. V krátkosti se zabývá bohatou historií této rozlohou malé, ale v současnosti ekonomicky velmi významné země. Atraktivity Severního a Jižního Holandska jsou taktéž popsány v této kapitole. Severní Holandsko je zastoupeno v první řadě Amsterdamem, který je doplněn o další známá i neznámá místa. Den Haag a Rotterdam naopak představují hlavní destinace Jižního Holandska. V souvislosti s udržitelností cestovního ruchu jsou v této části rozebrány problémy zmíněných tří měst a jejich řešení a provedená opatření.

Praktická část obsahuje jak dotazníkové šetření, tak řízený rozhovor a případovou studii, aby byly zajištěny co nejobjektivnější výsledky. Dotazník se zaměřuje na nejoblíbenější destinace výše zmíněných provincií. Jelikož se dá předpokládat, že vzhledem k věku autorky bude věk respondentů taktéž nízký, řízený rozhovor s manažerem cestovní kanceláře CK Bus Tourist panem Vladimírem Pršalou tento rozdíl zajisté vyrovná. Případová studie se zaměřuje na oblast v okolí města Noordwijk ležícím na západním pobřeží Nizozemska a obsahuje zejména subjektivní poznatky autorky.

2 Cíl práce a metodika zpracování

2.1 Cíl práce

Cílem bakalářské práce je zhodnocení geografických a společenských předpokladů rozvoje udržitelného cestovního ruchu v Nizozemsku a vyvození možných potenciálů daného území, tedy oblasti Severního a Jižního Holandska. Dalším cílem této práce je zdůraznit osobní zkušenosti autorky s touto problematikou a porovnat jednotlivé formy návštěv případně pobytů.

Výzkumné otázky:

- Jaká jsou nejnavštěvovanější místa provincií Severní a Jižní Holandsko?
- Mají lidé zájem o něco nového?
- Jaké zájezdy nabízí cestovní kanceláře?
- Jakým způsobem řeší Nizozemsko problémy velkých měst spojené s udržitelností cestovního ruchu?
- Jaký je potenciál daného území?

2.2 Metodika zpracování

V teoretické části jsou mimo jiné obsažené problémy spojené s udržitelností cestovního ruchu v Amsterdamu, Haagu a Rotterdamu. Ke zjištění řešení daných problémů a zavedených opatření je využito především nizozemského tisku dostupného na internetu. Praktická část pak k zajištění objektivnosti využívá dotazníkového šetření, řízeného rozhovoru i případové studie. Lze předpokládat, že dotazník rozesílaný elektronicky budou vyplňovat spíše mladší lidé, kdežto řízený rozhovor bude veden s osobnostmi s velkými životními i profesními zkušenostmi. Případová studie nabízí naopak subjektivní pohled autorky na danou problematiku.

V závislosti na nízkém věku většiny respondentů lze některé odpovědi předem očekávat. Nejnavštěvovanějším městem bude s největší pravděpodobností hlavní město Nizozemska Amsterdam, následované dalšími historickými městy. Největší počet turistů míří do této nádherné země na jaře za tolik typickými

květinami. Cestovní kanceláře zřejmě nabízejí stále stejný ověřený produkt, tedy jarní květinové korzo spojené s tradičními destinacemi.

2.2.1 Charakteristika klíčových pojmů

2.2.1.1 Udržitelný cestovní ruch

Podle Zelenky a Páskové (2002:302) je udržitelný cestovní ruch takový cestovní ruch, který dlouhodobě nenarušuje přírodní, kulturní a sociální prostředí. Dále existují tři definice pojmu udržitelný cestovní ruch, a to dle návrhu normy EU 1561, profesora Zelenky a Světové organizace cestovního ruchu UNWTO. První, takzvané environmentální vymezení tvrdí, že udržitelný cestovní ruch je jakási koncepce rozvoje a plánování cestovního ruchu, jehož cílem je ochrana a zachování životního prostředí ve všech jeho aspektech a respektování životního stylu místních obyvatel. Druhá, holistická definice profesora Zelenky charakterizuje tento pojem jako cestovní ruch, kdy aktivity a služby poskytované návštěvníkům a vlastní aktivity návštěvníků ovlivňují přírodní a antropogenní životní prostředí, místní komunitu a biosféru jako celek pouze v takové míře a kvalitě, která neobnovitelně negativně nemění globální ani lokální životní prostředí, místní komunitu a biosféru jako celek a neomezuje tak možnost využití cestovním ruchem a další antropogenní využití destinace v budoucnosti, stejně jako funkce biosféry. Poslední, třetí ekonomicko-environmentální vymezení UNWTO popisuje udržitelný cestovní ruch jako schopnost destinace udržet si potenciál konkurence v soutěži s novými, historicky méně využívanými destinacemi, přitáhnout první i opakované návštěvy, podržet si kulturní jedinečnost, být v rovnováze s životním prostředím.

2.2.1.2 Udržitelný rozvoj

Jak uvádí Zelenka a Pásková (2002:302), udržitelný rozvoj je takový rozvoj, který současným i budoucím generacím zachová možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a současně nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů. I v tomto případě však existují další čtyři definice pojmu udržitelný rozvoj, a to definice procesní, manažerská, systémová a humanistická. Podle procesní definice je udržitelný rozvoj taková symbióza lidské

společnosti s životním prostředím, která neustále hledá a nalézá rovnováhu rozvoje lidské společnosti, umělých a přírodních ekosystémů. Systémová definice pak tvrdí, že udržitelný rozvoj je podmíněn takovou změnou materiálových a energetických toků mezi lidskou společností, umělými a přirozenými ekosystémy, která povede k dynamické rovnováze bez katastrofických výkyvů a nevratných negativních změn v celém systému biosféry. Manažerská definice zastává názor, že udržitelný rozvoj je podmíněn takovým řízením přírodních i společenských, obnovitelných i neobnovitelných zdrojů, jehož výsledkem je dostatek zdrojů pro rozvoj a koexistenci lidské společnosti a biosféry. Poslední, avšak neméně důležitá humanistická definice předpokládá, že udržitelným se stane rozvoj lidské společnosti tehdy, jestliže vnitřní zpětné vazby v přirozených ekosystémech budou v lidské společnosti nahrazeny etikou, morálkou, legislativou, obecně celkovou změnou myšlení a chování, která bude regulovat současný extenzivní exploatační rozvoj lidské společnosti.

2.2.1.3 Destinace cestovního ruchu

Dle Zelenky a Páskové (2002:59) je obecnou definicí destinace směřování, cíl cesty cestujícího či místo navštívené účastníkem cestovního ruchu.

„Destinaci cestovního ruchu lze definovat jako územní celek, který se vyznačuje společným postupem při využívání potenciálu (resp. Sdílenými předpoklady pro aktivaci tohoto potenciálu) pro rozvoj cestovního ruchu, sdílenou kapacitou území pro tento rozvoj (únosnou mírou aktivace zmíněného potenciálu), společným životním cyklem cestovního ruchu a společnými procesy cestovního ruchu (destinačními procesy)“ (Pásková, 2014:36). Pojem destinace cestovního ruchu lze však charakterizovat v užším a širším smyslu. V užším smyslu se jedná o cílovou oblast v daném regionu, která je typická významnou nabídkou atraktivit CR a infrastruktury CR, kdežto v širším smyslu mohou být destinací cestovního ruchu země, regiony, lidská sídla a další oblasti, které jsou typické velkou koncentrací atraktivit CR, rozvinutými službami CR a další infrastrukturou CR, jejichž výsledkem je velká dlouhodobá koncentrace návštěvníků (Zelenka a Pásková, 2002:59). *„Pro mezinárodní návštěvníky je destinací buď celá navštívená země, nebo její některý region, případně město.“* (Zelenka a Pásková, 2002:59)

2.2.1.4 Rozvoj turistické destinace

Jak uvádí Zelenka a Pásková (2002:256), rozvoj turistické destinace je systematické dlouhodobé plánování, rozvoj infrastruktury CR, atraktivit CR a marketing destinace CR, jehož cílem je ekonomický a společenský rozvoj destinace. „Zatím bývá cíl rozvoje turistické destinace zužován na zvyšování množství příjezdů návštěvníků a prodloužení jejich pobytu v destinaci, což není v souladu s udržitelným rozvojem destinace“ (Zelenka a Pásková, 2002:256).

2.2.1.5 Koncept sociální směny

Teorie konceptu sociální směny závisí na dvou proměnných, tedy na návštěvnících a místních obyvatelích. Pro vyvážený vývoj cestovního ruchu v destinaci je důležité, aby byl výhodný pro obě strany. Návštěvník zde hledá takzvané stabilizující momenty, kterými jsou například odpočinek či hledání duševní rovnováhy, kdežto místní obyvatelé z cestovního ruchu chtějí něco mít, tedy ekonomický rozvoj nebo modernizaci.

„Teorie společenské směny tak vytváří vhodný rámec pro podchyování a analýzu příčinnosti a variability dopadů cestovního ruchu a jejich percepce“ (Pásková, 2014:142). Díky této teorii dochází k výzkumu účinků cestovního ruchu jak z „vnějšku“, tak z „vnitřku“ destinace.

Teorie sociální směny vychází z behaviorismu a její základy se datují již k 90. letem 19. století. V 70. letech 20. století provedl Cohen typologizaci návštěvníků do čtyř skupin. Prvním z nich je takzvaný „drifter“, tedy návštěvník, kterého bychom mohli přirovnat k alocentrikovi. „Drifter“ vyhledává destinace ve fázi vzniku a snaží se přizpůsobit místním obyvatelům. Druhým typem je „objevitel“. Ten si svůj program organizuje sám, avšak již využívá standardní ubytovací zařízení či dopravní prostředky. Třetím a zároveň předposledním typem je individuální masový návštěvník. Jeho cestování může být z části plánováno cestovní kanceláří, ale je samostatné, tudíž není vázané na skupinu dalších osob. Posledním typem je organizovaný masový návštěvník, který může být přirovnán k psychocentrikovi. Tento typ návštěvníka nerad mění své přirozené prostředí, a když už se rozhodne cestovat, nechává celou organizaci na cestovní kanceláři či touroperátorovi.

Podkapitola byla zpracována podle Páskové (2014:142-154).

2.2.1.6 Koncept únosné kapacity území

Podle Páskové (2014:168) lze únosnou kapacitu popsat jako vyjádření odborně podložené (expertíza) a společensky přijatelné (sociologické šetření) maximální míry zatížení daného území antropogenními vlivy. *„Jde o takovou míru územní zátěže, která nezpůsobí trvalé snížení těch hodnot přírodních složek a socio-kulturního prostředí, o kterých existuje společenská shoda ve smyslu nezbytnosti usilovat o jejich zachování“* (Pásková, 2014:168).

2.2.1.6.1 Fyzicky únosná kapacita

Fyzicky únosná kapacita určuje dle Páskové (2014:172) maximální objem rozvoje, jenž je vyjádřen maximálním počtem uživatelů, které může daný objekt nebo prostranství pojmout bez nežádoucích následků fyzického poškození či zničení. Tato nejvyšší možná zátěž se však nesmí pravidelně opakovat, protože by mohla způsobit nenávratné škody.

2.2.1.6.2 Ekonomicky únosná kapacita

Jak tvrdí Pásková (2014:172), ekonomicky únosná kapacita vychází z principu tzv. Paretova optima a stanovuje míru maximálního ekonomického přínosu cestovního ruchu pro destinaci při současné minimalizaci čerpání kapitálu (exploataci neobnovitelných – primárních – zdrojů) cestovního ruchu (kvalita socio-kulturního i přírodního prostředí destinace).

S ekonomicky únosnou kapacitou podle Páskové (2014:172) také souvisí ekonomická stabilita destinace. V tomto případě se jako důležitý ukazatel jeví míra ekonomické diverzity, tedy rozmanitost hospodářských odvětví v destinaci, nebo míra monokulturnosti cestovního ruchu.

2.2.1.6.3 Ekologicky únosná kapacita

Ekologicky únosná kapacita udává maximální úroveň turistické zátěže, se kterou se destinace vyrovná bez trvalých následků. *„Vhodným ukazatelem saturace ekologické dimenze únosné kapacity území pro rozvoj cestovního ruchu je míra hustoty výskytu turistů, která poměřuje celkový počet dní strávených turisty*

v destinaci za rok s rozlohou prostranství a výsledná hodnota se přepočítává na jeden den“ (Pásková, 2014:174).

2.2.1.6.4 Institucionálně únosná kapacita

Institucionálně únosná kapacita nebo také kapacita organizační dle Páskové (2014:175) určuje maximální míru rozvoje cestovního ruchu, která ještě nepřekračuje institucionální připravenost destinace.

2.2.1.6.5 Socio-kulturně únosná kapacita

„Tato „toleranční“ kapacita představuje hranici rozvoje cestovního ruchu, při jejímž překročení aktivity cestovního ruchu se místní komunitě projevují symptomy nežádoucích nevratných změn“ (Pásková, 2014:175). Překročení této kapacity se může projevovat narušením lokálního životního stylu, ztrátou kulturní identity či změnou v tradiční hodnotové hierarchii.

2.2.1.6.6 Psychologicky únosná kapacita

Psychologicky únosná kapacita nebo také kapacita satisfakční podle Páskové (2014:175) zahrnuje subjektivní ukazatele, indikující maximální stupeň intenzity návštěvnosti, který je stále ještě slučitelný s určitým typem turistického zážitku v daném objektu či prostranství.

2.2.1.7 Potenciál cestovního ruchu

Dle Zelenky a Páskové (2002:221) může být potenciál cestovního ruchu nebo také potenciál rozvoje cestovního ruchu charakterizován jako souhrnná hodnota všech předpokladů CR oceněných na základě bodovací škály, snížená o zápornou hodnotu negativních faktorů rozvoje CR – zejména o špatný stav složek životního prostředí (kyselá dešť, nízká kvalita vzduchu, znečištění moře, pláží aj.) a konfliktní land-use daného území.

2.2.1.8 Potenciál území

„Potenciál území pro rozvoj cestovního ruchu je možné označit jako schopnost primárních zdrojů na území destinace přitahovat určitý objem návštěvnosti a podporovat určitý objem rozvoje cestovního ruchu na jejím území. Jedná se

v podstatě o lokalizační faktory, které vytvářejí nabídku primárních zdrojů cestovního ruchu“ (Pásková, 2014:182).

3 Literární rešerše

GUGGER, E. *Marco Polo: Nizozemsko*. 3. vyd. Praha: Marco Polo, 2008. 135 s. ISBN 978-3-8297-6635-7.

Průvodce Marco Polo rozděluje Nizozemsko do pěti oblastí. Nejvýznamnější Randstad následuje Frísko a sever, východ, jih a jihozápad. V úvodu jsou čtenáři v krátkosti přiblíženy pojmy typické pro tuto zemi. Dále je zde shrnuta historie a nejdůležitější události. Přínosné jsou jistě rady a typy co se týče jídla, kde nechybí ani malý slovníček nebo pokyny pro cestování s dětmi. Ocenění hodný je i poměrně rozsáhlý a přehledný cestovní atlas v zadní části průvodce.

Bohužel v obou vydáních zmiňovaných v této práci se setkáváme s hrubou chybou v podobě zaměňování dvou zcela odlišných termínů, kterými jsou Holandsko a Nizozemsko. Průvodce byl vydán před deseti lety, tudíž zde najdeme i některé zastaralé informace týkající se například královské rodiny. Nizozemským králem je od roku 2013 Vilém-Alexandr a není zmíněné ani úmrtí jeho bratra Frisa ve stejném roce. Další nesrovnalostí je chyba v překladu „poffertjes,“ které jsou přeložené jako malé omelety, jedná se však o lívanečky.

HARMANS, G. M. L. *Společník cestovatele: Nizozemsko*. 1. vyd. Praha: Euromedia Group, k. s. – Ikar, 2004. 480 s. ISBN 80-249-0305-9.

Průvodce z cyklu Společník cestovatele z roku 2004 je poměrně rozsáhlá publikace. Obsahuje snad všechny důležité informace týkající se Nizozemska. Kniha rozděluje zemi na čtyři oblasti. Samostatně stojí hlavní město Amsterdam, které následuje západní Nizozemsko, severní a východní Nizozemsko a jižní Nizozemsko. Nechybí nezbytné informace pro turisty ani důležité rady a typy. Velký důraz je kladen na historické památky a umění.

Jelikož se jedná o průvodce z počátku 21. století, i v tomto případě je v několika ohledech poněkud zastaralý. Opět jde o již zmíněné změny v královské rodině. Četné jsou i pravopisné chyby a překlepy v českém jazyce, o něco méně četné jsou chyby v jazyce nizozemském.

INDRA, B. *Nizozemsko*. 3. vyd. Praha: freytag & berndt, 2016. 299 s. ISBN 978-80-7445-198-0.

Průvodce Nizozemsko od Bořivoje Indry je nejnovější publikací z roku 2016 použitou v této práci. Na rozdíl od ostatních průvodců je tento rozdělen podle 12 oficiálních provincií, což autorka práce velmi oceňuje. Hlavní město Amsterdam tvoří samostatnou kapitolu a je zpracováno nejpodrobněji. Každé provincii je věnován stručný úvod, kde je zmíněna její historie a největší zajímavosti. Následují nejvýznamnější a turisticky nejatraktivnější města. Nechybí samozřejmě ani historie země, údaje o podnebí, obyvatelstvu, architektuře či gastronomii. V zadní části knihy se ukrývá praktická automapa.

TER BRÜGGE, D. *Nizozemsko*. 1. vyd. Praha: JAN VAŠUT, 2001. 126 s. ISBN 80-7236-216-X.

Kapesní průvodce z roku 2001 obsahuje ty nejstručnější informace o Nizozemsku. Stručné úvodní informace následují města a pamětihodnosti seřazené od severu k jihu. Poslední část průvodce obsahuje přínosné rady na cestu. Je však nutné si uvědomit, že se jedná o 17 let starou publikaci a mnohá tvrzení již neplatí. Autor zde píše ještě o měně gulden, kterou nahradilo euro v roce 2002. Při cestování vlakem se už nekupují klasické jízdenky, nýbrž se používají tzv. OV-chipkaart. Překlepy v nizozemském textu se snadno přehlédnou, ale použití překladu Noord Holland jako Severní Holland je nepřípustné. Správně se jedná o Severní Holandsko, nebo je možné ponechat bez překladu.

4 Teoretická východiska

4.1 Dotazník, řízený rozhovor, případová studie

4.1.1 Dotazník

Dotazník je jednou ze základních technik sběru údajů v rámci takzvané kvantitativní výzkumné strategie. Podle Jašíkové a Trouсила (2015:87) je dotazník nejčastěji používaným nástrojem v kvantitativní výzkumné strategii, resp. technikou, která tazateli umožní zjistit cenné údaje na velkém počtu respondentů.

V samotném dotazníku může být použito několik typů otázek. Ve většině dotazníků se setkáváme s uzavřenými, polootevřenými a otevřenými otázkami, ale mohou se zde také objevit otázky filtrační, kontrolní, škálovací či identifikační.

4.1.2 Řízený rozhovor

Jak tvrdí Jašíková a Trousil (2015:133), rozhovor je základní technikou sběru informací v kvalitativním výzkumu. Jeho velkou výhodou je vysoká „návrtnost“. Pokud tazatel získá pro svůj výzkum vhodného respondenta, má velkou šanci, že se mu dostane odpovědi na většinu otázek. *„Při rozhovoru je také možné ihned reagovat na odpověď dotazovaného v případě nejasností či ve snaze dozvědět se více např. pomocí sondážních otázek“* (Jašíková a Trousil, 2015:134). Podle Jašíkové a Trouсила (2015:134) je pro efektivnost rozhovoru nutné vyvarovat se chyb, kterými mohou být například nedostatečná příprava, nevhodný zevnějšek, zapomínání na cíl rozhovoru či opomíjení tvorby poznámek o neverbálních projevech dotazovaného.

4.1.3 Případová studie

Případová studie spadá stejně jako řízený rozhovor do kategorie kvalitativních výzkumných strategií.

Jak uvádí Bělohradský (2007:50) v případové studii jde o zachycení složitosti případu a popis vztahů v jejich celistvosti. Na konci studie se zkoumaný případ vřazuje do širších souvislostí, může se srovnat s jinými případy a provádí se dohad platnosti výsledků.

„Případové studie jsou nejvýhodnější strategií, když nás zajímají otázky „proč“ a „jak“ pro daný problém, přičemž nemáme kontrolu na průběh události a zaměřujeme se na přítomný fenomén v rámci jeho reálných kontextů“ (Bělohradský, 2007:53).

Podle Bělohradského (2007:63) je případová studie dobrá, pokud má následující kvality:

- a) musí být významná,
- b) musí být úplná (fenomén je zachycen od centra až po periferii),
- c) musí uvažovat alternativní pohledy,
- d) musí prezentovat dostatek evidence, aby čtenář mohl vyvodit vlastní závěry.

4.2 Informační minimum

4.2.1 Nizozemsko

4.2.1.1 Základní informace

Nizozemsko tvoří společně s karibskými ostrovy Aruba, Curaçao a Svatý Martin Nizozemské království. Tato významná západoevropská země je někdy chybně nazývána Nizozemí nebo také Holandsko. Nizozemí byl název území dnešního Beneluxu a okrajových částí Francie a Německa, který se používal v období zlatého věku, tedy převážně v 17. století. Holandsko pak představuje pouze dvě z dvanácti nizozemských provincií, tedy Severní a Jižní Holandsko.

Hlavním a zároveň největším městem je Amsterdam, avšak vláda, parlament a královská rodina sídlí v zhruba 70 kilometrů vzdáleném Den Haagu. Nizozemským panovníkem je od roku 2013 král Vilém-Alexandr, který nastoupil na trůn po abdikaci své matky královny Beatrix a přerušil tak škálu čtyř po sobě vládnoucích panovnic (regentka Emma, Vilemína, Juliána, Beatrix) trvajících přesně 123 let.

Obr. 1 Král Vilém-Alexander a jeho manželka Máxima

Zdroj: cz.pinterest.com, 2018

Země je rozdělena do 12 provincií – Drenthe, Flevoland, Frísko, Gelderland, Groningen, Limburg, Overijssel, Severní Brabantsko, Utrecht, Zeeland a již dříve zmíněné Severní a Jižní Holandsko, z nichž každá má své hlavní město a dále se dělí do takzvaných gemeentes, neboli správních obvodů. K Nizozemsku také náleží další tři karibské ostrovy Bonaire, Svatý Eustach a Saba.

Počet obyvatel této rozlohou malé země přesáhl v roce 2016 17 milionů. Hustota zalidnění, která je větší než 400 obyvatel na km², řadí Nizozemsko mezi nejlidnatější státy světa, patří mu 15. místo (zemepis.com, 2009). Téměř polovina obyvatel žije v konurbaci Randstad, kterou tvoří aglomerace měst Amsterdam, Den Haag, Rotterdam a Utrecht.

Úředním jazykem je nizozemština, avšak na severu země ve Frísku se mluví fríštinou. Většina obyvatel také mluví plynně anglicky. Nizozemsky mluví na světě více než 25 milionů lidí (sochorek.cz, 2009), přičemž kromě Nizozemska mluví lidé v severní části Belgie, Vlámku, takzvanou vlámštinou nebo v Jižní Africe, kde se jedná o afrikánštinu. Nizozemština je úředním jazykem i na ostrovech Nizozemského království a jemu přidružených karibských ostrovech.

Veliký nejenže zavedl církevní jednotky, takzvané diecéze, a získal titul císař, ale říše se stala symbolem obnovení římského impéria. Po jeho smrti nastupuje na trůn jeho syn Ludvík I. Pobožný, který však nevládne příliš úspěšně, a říše je za jeho vlády rozdělena roku 843 tzv. Verdunskou smlouvou na tři části (Západofranská říše, Střední říše a Východofranská říše). Nizozemí tak bylo součástí Střední říše či tzv. Lotharingie. Země tvořila část německé říše až do roku 1648.

Pro 10. a 11. století je typické odlesňování a boj se stoupající vodou. Dochází k vysoušení bažin a budování hrází. Již v tomto období se datují počátky postupného zapoldrování vysušené krajiny a stavby měst na umělých kopcích. Obchod se stává důležitou součástí hospodářství. Do konce 13. století vzrostl strmě počet obyvatel, kteří se stěhují z venkova do nově zakládaných měst. Také se definitivně zformovaly provincie, z nichž nejdůležitější bylo Brabantské a Gelderské vévodství, Vlámské a Holandské hrabství nebo Utrechtské biskupství.

Území jednotlivých provincií se ve 14. století podařilo získat burgundské dynastii. Burgundští vévodové byli vazaly francouzského krále. Zvali si umělce na svá území a podporovali rozvoj vědy. V poslední čtvrtině 15. století umírá poslední burgundský vévoda a moci se ujímají Habsburkové. Karel V. byl nejmocnějším císařem evropských dějin. Celý život bojoval s francouzským králem a bránil Evropu proti Turkům. Po uzavření Augsburského míru s Turky v roce 1555 císař Filip II. přesouvá centrum vlády do Španělska, i když Nizozemí zůstává nejbohatší državou. V následujících letech však narůstají nepokoje z důvodu růstu cen a nedostatku potravin, a proto panovník povolává vévodu z Alby, aby povstalce potrestal. Ten nechává rozmístit po celé zemi tisíce vojáků, zavádí tzv. španělskou daň a hrozí vysokými pokutami za její nedodržování. Povstalci však nakonec docílí osvobození sedmi severních provincií, které následně uzavírají Utrechtskou unii a uznávají Viléma Oranžského novým místodržícím. Přelomovým se stal rok 1581, kdy dochází k prohlášení nezávislosti Spojených nizozemských provincií. Osmdesátiletá válka proti španělské nadvládě však pokračuje až do roku 1648, kdy provincie uzavírají vestfálský mír.

Nizozemci byli a jsou skvělými mořeplavci, což dokazují četné výpravy již na konci 16. století a založení Východoindické a Západoindické společnosti na

počátku 17. století. Významnými nizozemskými koloniemi se staly především Indonésie, Kapské město, Ceylon či teritoria v Severní a Jižní Americe. Podle Harmanse (2004:39) se do poloviny 17. století země proměnila v největší obchodní mocnost světa, avšak během 18. století toto postavení postupně ztrácela.

Na konci 18. Století se Nizozemí ocitá znovu pod nadvládou Francie, je vyhlášena Batávská republika. Ta však vydrží pouze 10 let a v roce 1806 je přeměněna na Holandské království pod vládou Napoleonova bratra Ludvíka. Po prohrané „bitvě národů“ u Lipska roku 1813 se francouzské oddíly stáhly z Nizozemí a o dva roky později bylo vytvořeno Království spojeného Nizozemí. Králem se stal Vilém I. a hlavními městy Amsterdam a Brusel. *„Sjednocení s Belgií však nebylo úspěšné a úředně trvalo až do roku 1839, třebaže ve skutečnosti skončilo již v roce 1830“* (Harmans, 2004:39).

Během první světové války si země především díky královně Vilemíně dokázala udržet neutralitu, trpěla ale vysokou nezaměstnaností a nedostatkem potravin. Za druhé světové války však bylo území obsazeno Němci. Největší škody utrpěl Rotterdam, který byl vybombardován v roce 1940. Poválečná obnova Nizozemska probíhala velmi úspěšně. Již dva roky po skončení války se výroba ocitla na předválečné úrovni a postavení jedné z nejvyspělejších ekonomik Evropy i světa si drží dodnes.

4.2.2 Severní a Jižní Holandsko

Severní a Jižní Holandsko patří mezi nejvýznamnější a také nejnavštěvovanější nizozemské provincie. Současný počet dvanácti provincií se rozvinul z původních sedmi. Provincie Gelderland, Zeeland, Utrecht, Overijssel, Friesland, Groningen a Holland se sjednotily v roce 1579 do tzv. Utrechtské unie. Holland je tak souborný název pro Severní a Jižní Holandsko až do roku 1840, kdy rozdělením vznikají dvě samostatné provincie (noord-holland.nl, 2018).

Obr. 3 Mapa Severního a Jižního Holandska

Zdroj: youtube.com, 2013

4.2.2.1 Severní Holandsko

Severní Holandsko je druhou nejhustěji osídlenou provincií Nizozemska. Hlavním městem je překvapivě Haarlem, nikoli Amsterdam. Ten však zůstává s 6 milióny turisty ročně nejnavštěvovanějším městem provincie (noord-holland.nl, 2018). Jak tvrdí Indra (2016:116), Severní Holandsko je díky rozvinutému průmyslu, rybolovu, chovu dobytka a výrobě sýrů či skvělému zahradnictví a cestovnímu ruchu hospodářsky nejvýznamnější a nejbohatší ze všech dvanácti provincií.

Svoji nynější podobu si krajina získala díky vysoušení moře a následnému zapoldrování. Většina území je tak rovinatá, výjimku tvoří pouze duny na 260 km dlouhém pobřeží (noord-holland.nl, 2018). Provincie je obklopena vodou. V první řadě je to ze západu Severní moře, ze severu Waddenzee a z východu uměle vytvořená sladkovodní jezera IJsselmeer a Markermeer.

Milióny turistů z celého světa míří ročně do této oblasti především za poznáním Amsterdamu, ale mimo jiné okusit atmosféru největšího sýrového trhu v Alkmaaru nebo ochutnat speciality v proslulé rybářské vesničce Volendam. Provincie však nabízí mnohem víc než jen destinace většinou přeplněné turisty. Zajímavý může být nejen pro milovníky cyklistiky ostrov Texel. Na své si přijdou i milovníci květin, pokud navštíví Kop van Noord Holland, nejrozsáhlejší květinové pole na světě. Jeden z nejstarších nizozemských polderů se nachází severně od

Amsterdamu a je jím obec Beemster. Významnou oblastí je také Waterland se spoustou malebných rybářských vesniček.

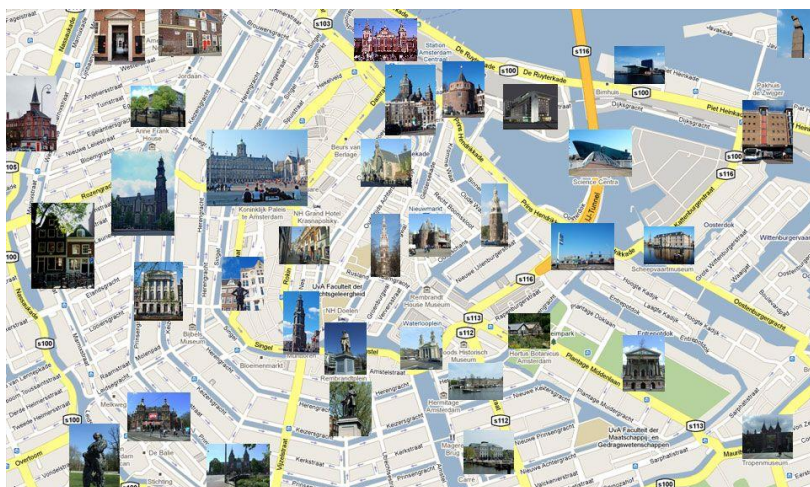
4.2.2.1.1 Amsterdam

Amsterdam je hlavním a se svými více než 800 tisíci obyvateli také největším městem Nizozemska. Leží na řece Amstel a kvůli nestabilnímu a vlhkému podloží stojí všechny stavby na tzv. pilotech, dřevěných kůlech. Metropole je díky grachtům často chybně nazývána „Benátkami severu.“ *„Paralely tu ovšem jsou: obě města jsou ohrožována mořem, obě byla blahobytnými republikami, obě žijí a trpí turismem“* (ter Brügge, 2001:42).

Založení Amsterdamu je datováno okolo roku 1000, avšak městská práva získal až v roce 1275 (ter Brügge, 2001:42). Později se stal významným přístavem a obchodním centrem. Během „zlatého“ 17. století město velmi zbohatlo a také se podstatně zvětšilo. Podle Indry (2016:70) k jeho rozvoji přispěl i fakt, že se v roce 1602 stalo zakládajícím členem Východoindické společnosti. Ve stejném roce zde byla založena první burza na světě a v roce 1609 Amsterdamská banka. 19. století je typické pro další rozvoj obchodu ve městě. Aby se i velké zaoceánské lodě snáze dostaly do města, byl vybudován Severomořský průplav. To zapříčinilo mimo jiné i růst migrace a s ní související nárůst populace. Během první světové války si Amsterdam stejně jako celé Nizozemsko udržel neutralitu. To však neplatilo za druhé světové války, kdy byl okupován nacisty. *„Záhy po válce se podařilo růst města obnovit, zejména díky Marshallovu plánu“* (Indra, 2016:72).

Amsterdam si také vysloužil přívlastek město kontrastů (radynacestu.cz, 2017). Na jedné straně nabízí rušná náměstí jako je Dam, Leidseplein, živé ulice jako Damrak, Damstraat či Rokin a na straně druhé klidná zákoutí zastoupená např. Dvorem bekyní, muzei, či honosnými interiéry Královského paláce. Návštěvníci také natrefí na pouliční trhy lokálních výrobků, bleší i květinové trhy Muzeum vědy a techniky je ukryté v budově zvané NEMO, připomínající loď s přídí 30 metrů nad hladinou řeky. Ve Van Goghovu muzeu lze strávit hodiny prohlídkou sbírky děl tohoto umělce, v Rijksmuzeu jsou k vidění mimo jiné podobizny vládnoucí rodiny Oranžských a Dům Anny Frankové skrývá děsivou historii

židovské rodiny. Jak tvrdí ter Brügge (2001:42), čítá Amsterdam asi 6800 chráněných památek a je největším městem na světě stojícím na sloupech.

Obr. 4 Mapa centra města Amsterdam s vyznačenými pamětihodnostmi

Zdroj: pinterest.ie, 2018

Náměstí Dam (De Dam)

Náměstí Dam je historickým srdcem celého Amsterdamu. Rozkládá se na ploše 18 tisíc metrů čtverečních a je obklopeno obchůdky a pamětihodnostmi (amsterdamdam.nl, 2018). Od pradávna je místem shromažďování lidí ať už za účelem oslavování, demonstrování či vzpomínání. Na náměstí se tyčí 22 metrů vysoký obelisk Nationaal Monument věnovaný obětem druhé světové války, největší budovou je však královský palác. Jak tvrdí Indra (2016:76) za ním stojí kostel NieuweKerk, kde při nástupu na trůn skládá přísahu nizozemský panovník a kde se také konají sňatky královské rodiny. Muzeum voskových figurín Madame Tussauds se taktéž nachází na náměstí Dam stejně jako luxusní pětihvězdičkový hotel NH Grand Hotel Krasnopolsky či nákupní centrum De Bijenkorf.

Královský palác (Koninklijk Paleis)

Dominantou náměstí Dam je královský palác, původně postavený jako radnice, ale již více než 200 let využívaný panovníkem coby oficiální sídlo (paleisamsterdam.nl, 2018). Král zde však nebydlí, palác je tak místem přijímání zejména státních návštěv. Konají se zde také udílení různých cen jako např. Erasmusprijs (za zvláštní přínos pro Evropu) nebo Koninklijke Prijs voor Vrije Schilderkunst (ocenění pro mladé a talentované malíře).

Stavba této pískovcové budovy byla zahájena po skončení osmdesátileté války v roce 1648, přičemž je postavena na více než 13 600 smrkových kůlech. *„Neoklasicistně laděný návrh Jacoba van Campena odráží atmosféru sebevědomí, jež v Amsterdamu zavládla po vítězství Nizozemců nad Španěly“* (Harmans, 2004:88).

Dvůr bekyní (Begijnhof)

Pokud si chceme odpočinout od rušných amsterdamských ulic, doporučuje se navštívit zdejší oázu klidu, dvůr bekyní ze 14. století. Jak tvrdí Harmans (2004:86), Begijnhof vznikl v roce 1346 jako útulek pro bekyně, které sice žily jako jeptišky, ale neskládaly řeholní slib, tudíž mohly ze spolku kdykoliv odejít. Pečovaly o nemocné a vyučovaly chudé.

Begijnhof je jediným středověkým dvorem ve středověkém jádru Amsterdamu. Původně byl celý komplex obklopený vodou, tudíž tvořil pomyslný ostrov klidu uvnitř města (amsterdam.nl, 2018). Je tvořen typickými domy podél grachtů, přičemž dominantou je Anglický kostel (Engelse Kerk). Za návštěvu rozhodně stojí dřevěný dům číslo 34, který je nejstarší budovou v Amsterdamu pocházející z počátku 15. století (Gugger, 2007:28).

Starý kostel (Oude Kerk)

Starý kostel je nejstarším kostelem ve městě. *„Jako protestantský kostel se stal místem lidových shromáždění s přezdívkou „městský obývací pokoj“* (Indra, 2016:91). Amsterdam a Starý kostel k sobě neodmyslitelně patří. Kostel byl centrálním bodem ve vznikajícím středověkém městě, v období zlatého věku byl srdcem obchodní metropole a i dnes je živoucím místem Amsterdamu (oudekerk.nl, 2018). Podle Indry (2016:92) přiléhá ke kostelu věž se zvonkohrou, kde se nachází nejstarší amsterdamský most z roku 1450.

Most Magere Brug

Most Magere Brug je sklápěcí most na řece Amstel a je nejznámějším z celkem 1400 amsterdamských mostů (Gugger, 2007:28). Most spojující Prinsengracht s Keizersgrachtem byl vybudován v roce 1934 na místě starého mostu z roku 1871 (amsterdam.nu, 2018). *„Každých dvacet minut pod ním musí mostmistr nechat proplout loď. Potom nasedne na kolo a jde otevřít stavidla*

Amstelhuizen a Hoge Sluis“ (Harmans, 2004:115). Nebývalým zážitkem je noční projížďka vyhlídkovou lodí, která může proplovat přímo pod mostem Magere Brug, jenž je osvětlen 1 800 žárovkami doplněnými o repliky luceren ze 17. století (amsterdam.nu, 2018).

Rijksmuseum

Největší nizozemské muzeum schraňující jedinečnou sbírku holandských malířů „zlatého věku.“ Kolekce čítá více než 400 obrazů Rembrandta, Vermeera, Halse či Steena (Gugger, 2007:30). Nejznámějšími jsou bezpochyby Rembrandtova Noční hlídka či Vermeerova Mlékařka. V neogotickém paláci z konce 19. století si mohou návštěvníci mimo obrazů prohlédnout také delfskou fajáns, nábytek, stříbrné nádoby, tapisérie, oděvy a asijské umělecké předměty (Indra, 2016:101).

Van Gogh Museum

V muzeu Vincenta Van Gogha je k vidění největší sbírka jeho děl. Podle Indry (2016:102) je součástí sbírky kromě přibližně 200 obrazů a 500 kreseb také 700 umělcových dopisů, jeho vlastní sbírka japonských tisků a obrazy malířových vrstevníků a přátel. Van Gogh je považován za nejvýznamnějšího malíře 19. století. Jeho život však tak růžový, jak by se mohl dnes zdát, zdaleka nebyl. Trpěl psychickým onemocněním a zemřel mladý za nevyjasněných okolností. Ačkoliv během svého života neprodal snad žádný svůj obraz, dnes má každý kus ve sbírce nevyčíslitelnou hodnotu.

Dům Anny Frankové (Anne Frank Huis)

Anna Franková byla židovská dívka, která se společně se svými rodiči a sestrou a dalšími čtyřmi lidmi skrývala během druhé světové války před nacisty v takzvaném „zadním domě“ na Prinsengrachtu. Dvě rodiny a zubař zde žili téměř dva roky. Anna si celou dobu psala deník, který byl po skončení války přeložen do více než 55 jazyků a stal se celosvětovým bestsellerem. Úkryt skupiny Židů byl v červenci roku 1942 objeven a všichni byli deportováni do koncentračních táborů. Z původně osmičlenné skupiny přežil válku a koncentrační tábory pouze Annin otec Frank.

Vondelpark

Více než 10 milionů lidí ročně navštíví největší amsterdamský park. Vondelpark se rozkládá na ploše 45 ha a nabízí širokou škálu možností. Poprvé byl otevřen v roce 1865 a je pojmenován po básníkovi 17. století Joostu van den Vondelovi (holland.com, 2018). Za návštěvu jistě stojí bezplatné koncerty pod širým nebem, které se zde konají po celé léto.

Čtvrť červených luceren (De Wallen)

Čtvrť prostituce a prodeje drog je nejpoblárnější, ale také nejvíce nepochopenou amsterdamskou čtvrtí. Spoře oděné ženy se zde vystavují ve výlohách a na ulicích potkáte pasáky, dealery drog a další individua. Ulice jsou protkány kluby s již zmíněnými prostitutkami, coffeeshopy, sexshopy, kavárnami a bary.

4.2.2.1.2 Udržitelnost CR v Amsterdamu

Výrazný nárůst počtu turistů v roce 2017 byl zaznamenán v celém Nizozemsku. Všechny oblasti jej vnímají pozitivně, ovšem kromě Amsterdamu. Ten je přeplněný a již od roku 2016, kdy byla zavedena nová opatření, bojuje proti stále se zvyšujícímu počtu turistů (nrc.nl, 2018).

Počet turistů vzrostl v loňském roce o 9 procent, což je největší nárůst za posledních deset let. Nizozemsko tak ročně navštíví na 42 milionů turistů, z nichž až 37 procent míří do hlavního města, které zůstává nejpoblárnější destinací (ad.nl, 2018).

Rozhodnutí o investování do cestovního ruchu přišlo po finanční krizi v roce 2008. Od té doby vzrostl počet turistů z 11 milionů v roce 2005 na 18 milionů v roce 2016 (nrc.nl, 2018). Tento enormní nárůst však zapříčinil skutečnost, že často opilí turisté ruší noční pořádek, znečišťují ulice odpadky a tím utlačují místní obyvatele. Proto bylo v roce 2016 díky tehdejšímu starostovi zavedeno několik opatření. „Mezi ně patří například omezení aktivit Airbnb, zákaz zřizování nových hotelů v centru města či zavedení daně za přenocování, která je v současné době stanovena na pět procent z ceny pokoje“ (Aktuálně.cz, 2017). Mimo jiné byl zvýšen

počet strážníků v ulicích, zaveden turistický poplatek či omezen vjezd výletním lodím.

Amsterdam však stále zůstává nizozemskou destinací číslo jedna, tudíž nelze lidem zabránit, aby jej navštěvovali. Naopak lze podniknout taková opatření, aby byla přijatelná pro obě strany, tedy nejenom pro turisty, ale i pro místní obyvatele. Největší tlak je vyvíjen na historický střed města a periferie tak zůstávají opomíjené. Proto se v dnešní době nejvíce mluví o jejich zatraktivnění. Příjmy z cestovního ruchu jsou také důležitým faktorem. Toho si jsou moc dobře vědomy úřady, které přišly s návrhem na znevýhodnění „chudších“ turistů. Příkladem může být již zmíněné zvýšení turistického poplatku nebo pokles levného ubytování (Aktuálně.cz, 2017). Bohatší návštěvníci utrácejí více, tudíž jsou pro město výhodnější a výnosnější. Podle expertů ale toto opatření nebude mít příliš velký vliv na omezení cestovního ruchu v Amsterdamu.

4.2.2.1.3 Alkmaar

Alkmaar je proslulý jako město sýrů. Už pouze jako turistická atrakce se zde konají od dubna do září každé páteční dopoledne sýrové trhy. Nosiči oděni v bílém, s pestrobarevnými klobouky na hlavách, přenáší na nosítkách bochníky sýrů do vážnice, kde se váží na historické váze. Pokud se nechcete prodírat mezi davy turistů a sledovat tuto typickou severoholandskou tradici, můžete se projít historickým centrem města, které podle Harmanse (2004:179) čítá více než 400 památek.

„Alkmaar dostal v roce 1254 městská práva a období svého rozkvětu zažil po skončení osmdesátileté španělsko-nizozemské války“ (ter Brügge, 2001:54). Mimo téměř neporušených budov ze 17. a 18. století je zde dosud v provozu Petrův mlýn (Molen van Piet). Za zmínku jistě stojí i pozdně gotický kostel Grote Kerk (ter Brügge, 2001:54).

V bývalé budově vážnice dnes sídlí muzeum sýrů (Kaasmuseum). Návštěvníkům je předvedena tradiční výroba sýrů a másla, ale také nové moderní technologie zpracování mléka. Milovníci piva mohou navštívit muzeum tohoto lahodného moku (Biermuseum) a ochutnat tak desítky druhů.

4.2.2.1.4 Volendam a Edam

Volendam, pravděpodobně nejznámější vesnice v Nizozemsku, leží na pobřeží sladkovodního jezera Markermeer přibližně hodinu cesty na sever od Amsterdamu. Společně s přiléhajícím Edamem byly odpradáвна vesnicemi rybářskými. Po skončení výstavby hráze žijí především z cestovního ruchu.

Více turistů míří do Volendamu, kde mohou především ochutnat velké množství mořských plodů. Typickým je uzený úhoř. Místní obyvatelé jsou oděni do místních krojů, někteří stále obouvají dřeváky. Malé dřevěné historické domy a úzké uličky s grachty pak lákají k romantické procházce.

Do dva kilometry vzdáleného Edamu se nejkratší cestou dostanete pohodlně na kole nebo pěšky po hrázi. Edam dal jméno edamskému sýru (u nás špatně označovanému z němčiny jako eidamský). „*Sýrový trh, ovšem podstatně komornější než v Alkmaaru, se pro turisty koná od července do půlky srpna každou středu od 10,30 do 12,30 hod., a to na náměstí Jan Nieuwenhuizenplein*“ (Indra, 2016:132). Zajímavá je střešovitě dlážděná část Keizersgrachtu na náměstí Damplein. Zde si také nelze nevšimnout až děsivě nakloněného domu muzea z poloviny 16. století.

4.2.2.1.5 Zaanse Schans

Skanzen devatenácti větrných mlýnů leží při severním okraji města Zaandam na řece Zaan. Návštěvníci uvidí minimálně tři mlýny v provozu (pilu De Poelenburg, lis na olej De Zoeker a drtič na barvivo De Kat), také mohou zhlédnout výrobu dřeváků a sýrů. Jak tvrdí Harmans (2004:173), v Zaanse Schaans narazíte na první krámk Alberta Heina z roku 1887.

S nápadem vybudovat skanzen přišel v roce 1946 architekt Jaap Schipper, přičemž v roce 1961 započala jeho realizace (dezaanseschans.nl, 2016). Zaanse Schans vyrostl společně s větrnými mlýny, dřevěnými domy, přírodou a kulturou v nevídanou atrakci, kterou ročně navštíví více než 1,5 milionů lidí (Indra, 2016:134) a kde ožívají průmyslová století 18. a 19.

4.2.2.1.6 *Beemster*

Beemster je obec ležící severně od Amsterdamu a je nejstarším poldrem v Nizozemsku. Plocha o rozloze více než 7 200 ha vznikala vysoušením jezera již od počátku 17. století, a díky tomu byla v roce 1999 zapsána na seznam světového dědictví UNESCO (beemster.net, 2018). Beemster je také název lahodného sýra, který se zde vyrábí.

Z turistických lákadel je vhodné zmínit zemědělské muzeum Westerhem nebo všudypřítomné venkovské farmy (beemster.net, 2018). V těch se zpravidla nachází ovocné sady plné starých odrůd ovoce a nechybí ani pasoucí se dobytek.

4.2.2.1.7 *Kop van Noord Holland*

Kop van Noord Holland představuje oblast tolik typickou pro Severní Holandsko. Nachází se zde nejrozsáhlejší tulipánová pole na světě, větrné mlýny a pobřeží s dunami. Region Kop van Noord Holland leží severně od Amsterdamu a je tvořen obcemi, Den Helder, Hollands Kroon, Schagen a ostrovem Texel. Rozmanitá příroda ve vnitrozemí a pobřeží Severního moře, IJsselmeer a Waddenzee (UNESCO) lákají k dlouhým procházkám nebo projíždkám na kole. Můžete využít 115 označených stezek pro chodce o celkové délce 770 km nebo nekonečných cyklostezek (indekop.hollandbovenamsterdam.com, 2018).

Město Den Helder leží na severu regionu a podle Harmanse (2004:176) je námořní základnou nizozemských královských námořních sil. Zde můžete ochutnat dennodenně čerstvé ryby a mořské plody nebo navštívit historickou pevnost Kijkduin (holland.com, 2018). V okolí se nachází několik chráněných přírodních rezervací. Ve městě Schagen pak natrefíte na západofríský folklor.

4.2.2.1.8 *Texel*

Texel je největším ostrovem ve Waddenzee a na rozdíl od ostatních fríských ostrovů náleží Severnímu Holandsku. Ostrov tvoří 7 útulných vesniček s vlastní typickou atmosférou, které jsou obklopené nádhernou přírodou. Kromě asi 40 přírodních rezervací je zde velké množství druhů ptáků a zvláštních rostlin (texel.net, 2018). Žije zde více ovcí než lidí. Na ostrov se dostanete trajektem z Den

Helderu, který vyplouvá každou hodinu. Vyplatí se jet bez auta a na ostrově o délce 25 km si půjčit kolo.

Největší vesnicí je Den Burg, kde žije polovina stálých obyvatel ostrova. V sezóně je však až o polovinu převyšuje počet turistů. Jak tvrdí Indra (2016:137) původně se zde nacházela francká pevnost, která zanikla v průběhu 7. století. Národní park Duinen van Texel se rozkládá na více než jedné čtvrtině celého ostrova. *„Ojedinelá přírodní rezervace De Slufter na severním pobřeží zahrnuje 450 ha solných bažin okolo nádherné periodicky zaplavované vnitrozemské laguny se slanomilnou vegetací a oblíbeným hnízdištěm vodního ptactva“* (Indra, 2016:137).

4.2.2.2 Jižní Holandsko

Jižní Holandsko je s více než 3,5 milióny obyvatel nejlidnatější nizozemskou provincií a jejím hlavním městem je Den Haag (zuid-holland.nl, 2018). Pyšní se univerzitami v Leidenu, Delftu a Rotterdamu a také hospodářskému významu díky již zmiňovanému Rotterdamskému přístavu a květinovému průmyslu.

Co se týče cestovního ruchu, jsou největšími lákadly bezpochyby na jedné straně historický Den Haag a na straně druhé moderní Rotterdam. Ani menší města však nezaostávají. Delft je proslulý svým modrým porcelánem, Leiden nejstarší univerzitou v zemi a Gouda dala jméno výtečnému sýru. Nejvíce turistů navštíví Jižní Holandsko v jarních měsících, kdy se třetí víkend v dubnu koná květinové korzo, a také je v tomto období veřejnosti přístupný Keukenhof, největší květinový park v Evropě. Pro ty, kdo se nechtějí prodírat davy lidí v přeplněných městech, nabízí provincie širokou škálu možností. Údajně nejkrásnější písčité pláže se nachází mezi městečky Noordwijk a Katwijk. Všudypřítomná nádherná příroda láká k projížděkám na kole nebo procházkám v lese. Nepohloupíte ani tehdy, pokud zvolíte návštěvu malých měst jako je Nieuwpoort nebo Kinderdijk s devatenácti větrnými mlýny zapsanými na seznamu UNESCO.

4.2.2.2.1 Den Haag

Den Haag je s více než 500 tisíci obyvateli třetím největším městem Nizozemska a hlavním městem provincie Jižní Holandsko. Sídlí v něm jak panovník, tak vláda. Oproti Amsterdamu je elegantnější, upravenější a čistší, i jeho obyvatelé

se liší od těch amsterdamských. Jsou milejší, poklidnější a celkově působí lepším dojmem na své okolí. Město je plné historických památek, vládních institucí a velvyslanectví, přičemž poklidnou atmosféru dotváří nádherné parky. Většina turistů však míří nejprve do proslulých lázní Scheveningen, mnohdy nazývaných „perla Severního moře.“

Jeho oficiální název ale není Den Haag, nýbrž 's-Graveshage, v překladu „hraběcí obora.“ Jméno poukazuje na malý lovecký hrádek, který zde původně stál a byl využíván holandskými hrabaty. Král Vilém II. nechal na jeho místě postavit v roce 1248 zámek, kolem něhož vzniklo osídlení. *„Zámek se stal rezidencí místodržitelů a od roku 1588 sídlem generálních stavů Spojených nizozemských provincií“* (Indra, 2016:150). V 16. století se Haag stal královskou rezidencí, avšak městská práva získal až v roce 1811, kdy mu je udělil Ludvík Bonaparte (radynacestu.cz, 2017). Díky tomu se mu po staletí přezdívalo „největší vesnice.“

Největší množství historických památek je soustředěno v samotném středu města v okolí Binnenhofu, sídla nizozemské vlády a parlamentu. S komplexem Binnenhof těsně sousedí palác Mauritshuis, kde jsou díla významných nizozemských ale i světových malířů. O kousek dál stojí nejstarší galerie v zemi – Schilderijengalerij Prins Willem V. V centru ještě naleznete jednu z nejstarších staveb, kostel Grote Kerk, a také královský palác Paleis Noordeinde. Vydáte-li se pěšky nebo tramvají do lázní Scheveningen, nemůžete minout Palác Míru (Vredespaleis). Za návštěvu rozhodně stojí i Haagský les s královskou rezidencí Huis ten Bosch. Rodiny s dětmi jistě ocení prohlídku muzea miniatur Madurodam.

Obr. 5 Mapa centra města Den Haag s vyznačenými pamětihodnostmi

Zdroj: doormelle.nl, 2018

Binnenhof

Binnenhof leží v samotném srdci města a je tvořen několika budovami. Nejvýznamnější je bezpochyby tzv. Rytířský sál (Ridderzaal), který byl vybudován ve 13. až 14. století jako zámek hrabat z Hollandu (holland.com, 2018). Svoji nynější podobu získal až na konci minulého století.

Hlavní turistickou atrakcí je první zasedání parlamentu, tzv. Prinsjesdag, které se koná třetí úterý v září. Král přijíždí z paláce Noordeinde v nádherném zlatém kočáře taženém osmispřežím, aby zde pronesl úvodní řeč.

Mauritshuis

Palác Mauritshuis nechal zbudovat hrabě Mořic Oranžsko-Nasavský, brazilský guvernér, poté, co odešel do penze. Najdete zde nejvýznamnější díla nizozemských a vlámských malířů „zlatého věku,“ z nichž nejznámější je bezpochyby Rembrandtova Hodina anatomie dr. Tulpa a Vermeerova Dívka s perlou. Kromě těchto obrazů čítá galerie na 200 vrcholných děl dalších umělců, jakými jsou například žánrové obrazy Jana Steena, krajinky Jacoba van Ruisdaela, zátiší Adriaena Coorteho či portréty Antoona van Dycka, Franse Halse a Petera Paula Rubense a obrazy mnoha dalších malířů (mauritshuis.nl, 2018).

Paleis Noordeinde

Klasicistní palác Noordeinde slouží jako rezidence panovníka. Král Vilém-Alexander zde přijímá hlavy států a oficiální návštěvy. K paláci náleží ještě královské stáje, které jsou stejně jako palác přístupné veřejnosti jen několik dnů v roce. Jak tvrdí Indra (2016:156), palácová zahrada je zdarma otevřena od úsvitu do soumraku s výjimkou dnů státních návštěv.

Na místě dnešního paláce byl v roce 1533 vybudován tzv. Starý Dvůr (Het Oude Hof). Roku 1609 získal budovu Frederik Hendrik (princ oranžský a místodržící Spojených nizozemských provincií) darem a o 31 let později započala rozsáhlá rekonstrukce. Od té doby sloužil palác jako rezidence místodržitelů. Roku 1813 byl znovu zrekonstruován a rozšířen. Po druhé světové válce byla část paláce poničena požárem. Po roce 1984, kdy proběhla další rekonstrukce, byl palác znovu využíván jako královská rezidence (denhaag.com, 2018)

Palác Míru (Vredespaleis)

Palác Míru postavený mezi lety 1907 až 1913 slouží v dnešní době především jako sídlo Mezinárodního soudního dvora (vredespaleis.nl, 2018). Kromě této instituce zde také sídlí Stálý rozhodčí soud a Akademie mezinárodního práva v Haagu (ara.cz, 2013). „*Vnitřní vybavení této skvostné budovy, postavené v novogotickém a klasicistním stylu, pochází z darů různých zemí*“ (ter Brügge, 2001:70). Podle Indry (2016:159) je možné si palác prohlédnout. V návštěvnickém centru lze zhlédnout výstavu a multimediální program k historii budovy a všech institucí.

Haagský les (Haagse Bos) a palác Huis ten Bosch

Dubový a bukový les se nachází v centru města asi jen 700 metrů od Binnenhofu. Jeho součástí je nejstarší chráněná oblast Nizozemska Malieveld. Dříve zde cvičili vojáci, dnes je místem konání demonstrací a manifestací (staatsbosbeheer.nl, 2018). V oboře Koekamp lemované rybníčky, klikatými stezkami a starými stromy můžete pozorovat pasoucí se daňky a jeleny.

Palác Huis ten Bosch byl postaven v roce 1645 jako letní rezidence místodržitele Frederika Hendrika a jeho ženy princezny Amálie (denhaag.com, 2018). Jak tvrdí Indra (2016:157), v roce 1899 se zde konala první světová mírová

konference. V roce 1981 palác získala tehdejší královna Beatrix, která zde žila až do roku 2014. Po skončení rekonstrukce bude palác obývat nynější král Vilém-Alexander s manželkou Máximou a jejich třemi dcerami.

Lázně Scheveningen

Pláž v lázeňské čtvrti Scheveningen je zřejmě nejznámější a nejnavštěvovanější v celém Nizozemsku. Kromě nádherné písčité pláže můžete navštívit slavný bulvár s kasiny, nespočet atrakcí a muzeí. Pláž je lemovaná butiky, občůdky a prodejny s občerstvením. Nachází se zde také obchodní pasáž, muzeum mořského světa National Sea Life nebo pohádkové muzeum Sprookjesbeelden aan Zee. Symbolem Scheveningenu je zdejší nejstarší budova Kurhaus z roku 1886, která dnes slouží jako luxusní hotel (Indra, 2016:161). Na samotném konci krytého mola De Pier vybíhajícího 300 m do moře stojí ruské kolo, z něhož je nádherný výhled na celé město. Pokud je dobré počasí, dohlédnete jižním směrem až do Rotterdamu a severním směrem až do Zaandvoortu.

Madurodam

Nestíháte-li navštívit všechna zajímavá nizozemská místa, haagský zábavní park Madurodam otevřený před více než 60 lety je skvělým řešením. Na ploše 18 000 m² se nachází modely jednotlivých atrakcí Nizozemska v poměru 1:25. Park je rozdělen do tří sekcí. Země Měst je tvořena výstřelky nizozemské architektury, v zemi Vody je vyobrazen neustálý boj Nizozemců s vodou a v zemi Objevů jsou demonstrovány mezinárodní úspěchy v architektuře, logistice, zábavě, sportu a designu (holandsko.cz, 2016). Madurodam je otevřen po celý rok, nenechte si proto ujít zmenšené letiště Schiphol, květinová pole v Bollenstreek, sýrový trh v Alkmaaru, přístav v Rotterdamu, historické centrum Amsterdamu a Haagu a spoustu dalších zajímavostí.

4.2.2.2.2 Udržitelnost CR v Haagu

Co se týče cestovního ruchu a počtu turistů, Haag opět naprosto kontrastuje s Amsterdamem. Zatímco hlavní město bojuje za snížení počtu turistů v centru, Haag je naopak láká a těší se z desetiprocentního nárůstu v loňském roce (ad.nl, 2018).

Ačkoliv se počet přenocování za minulé období výrazně zvýšil, kapacita ubytovacích zařízení zůstala stejná. Podle marketingového ředitele Marca Essera je nutné postavit nové hotely a jiná ubytovací zařízení. Esser také předpokládá, že v roce 2022 stoupne ekonomická hodnota cestovního ruchu až na 425 milionů eur, což pomůže vyřešit problém s poměrně vysokou nezaměstnaností (ad.nl, 2018). Rostoucí popularita města je přisuzována zvýšenému zájmu především německých a belgických turistů. Němci jedou raději do Scheveningenu než do Egypta či Turecka. Je pro ně zkrátka bezpečnější. Dříve byla tato destinace nejvíce navštěvována během léta. V dnešní době je kapacita hotelů stoprocentně naplněna i v zimě.

Podle některých zastupitelů je třeba k přilákání většího počtu turistů vybudovat více zajímavých míst a atrakcí například typu Legoland. Další možností je zpřístupnění nepřístupných míst alespoň na několik dní v roce. Jedná se o královský palác Paleis Noordeinde a královské stáje Koninklijke Stallen. Dveře těchto historických budov a jim přilehlých pozemků se veřejnosti v létě otevrou už potřetí. Momentálně běží v celém Nizozemsku, Německu, Belgii a Velké Británii reklamní spot o Haagu, ve kterém se poukazuje především na jeho různorodost. Pořádání různých společenských akcí je v neposlední řadě také důležité pro rozvoj cestovního ruchu v Haagu. Letos jsou například naplánovány oslavy 200 let od založení lázní Scheveningen (volkskrant.nl, 2018).

4.2.2.2.3 Rotterdam

Rotterdam je s více než 600 tisíci obyvateli druhým největším městem Nizozemska. Zatímco Amsterdam s Haagem se vzájemně doplňují, Amsterdam a Rotterdam spolu neustále soupeří. Ať už se jedná o fotbalové zápasy Ajaxu proti Feyenoordu, nebo historii a modernu, vždy stojí proti sobě. Rotterdam je také největším evropským přístavem a pátým největším na světě.

Město na řece Máse vzniklo někdy kolem roku 1270 (geschiedenisvanzuidholland.nl, 2018). Ačkoliv původně žilo z rybolovu, brzy se stalo obchodním centrem a začaly zde vznikat první přístavy. V roce 1340 získalo městská práva a během staletí se rozrostlo na největší přístav na světě. Šok přišel v průběhu druhé světové války, kdy byl Rotterdam v květnu 1940 kompletně

vybombardován. „Oproti mnoha jiným zničeným místům se v Rotterdamu po válce rozhodlo o obnově městského centra v novém a někdy opravdu smělém stylu – dnes má metropole jednu z nejzajímavějších městských architektur v Nizozemsku“ (Gugger, 2008:50).

Symbolem města je bezpochyby jeho nejvyšší budova. Věž Maastoren měří 165 m (Indra, 2016:142). Přijíždíte-li autem, nemůžete minout architektonický skvost most Erasmusbrug pojmenovaný po zdejším rodákovi filosofovi Erasmu Rotterdamském. Mezi další nádhery moderní architektury patří mimo jiné domy ve tvaru kostek Kubuswoningen, prosklená tržnice ve tvaru podkovy Markthal nebo obytnou patnáctipodlažní budovu ve tvaru tužky Het Potlood. Katastrofu z druhé světové války připomíná socha „Zničené město“ (De Verwoeste Stad) na náměstí Plein. Většina historických památek byla zničena během bombardování, avšak radnice na třídě Coolsingel, kostel sv. Vavřince (Sint-Laurenskerk), či kdysi nejvyšší budova Het Witte Huis tvoří výjimku. Za poznáním a zábavou se můžete vydat do muzea Boijmans Van Beuningen nebo místní zoologické zahrady.

Obr. 6 Mapa města Rotterdam s vyznačenými pamětihodnostmi
Zdroj: orangesmile.com, 2018

Rotterdamský přístav Europoort

Jeden z nejvýznamnějších světových přístavů a také největší evropský přístav, to je rotterdamský Europoort. Slouží mimo jiné jako jeden z největších kontejnerových přístavů, jako překladiště ropy či středisko vnitrozemské plavby. Přístav se táhne v délce 42 km až k Severnímu moři (ter Brügge, 2001:79). Statistiky tvrdí, že ročně přístavem propluje více než 40 tisíc lodí, z nichž některé jsou větší než průměrně velká obytná budova. Přibližně každých 8 minut do přístavu vplouvá nebo jej opouští jedna loď (o4c.wz.cz, 2018).

Turisté si mohou vybrat z různých okružních plaveb Spido tour. První z nich po přístavech v centru města trvá 90 minut, plavba k ústí řeky Másy trvá dvě a půl hodiny a zaplatíte-li si celodenní výlet, podíváte se až k protipovodňovým hrázím Deltawerken.

Most Erasmusbrug

Osm set metrů dlouhý silniční a tramvajový most přes řeku Nieuwe Maas spojuje severní a jižní část Rotterdamu. Jak tvrdí Indra (2016:146), jeho vzdálenější část je zvedací, největší na světě, dlouhá 89 m, lomený pylon je vysoký 139 m. Díky tvaru pylonu získal přezdívku labuť.

Věž Euromast

Věž Euromast je se svojí výškou 185 m nejvyšší budovou Rotterdamu. Byla otevřena v roce 1960 při příležitosti konání zemědělské a zahradnické výstavy Floriade a tehdy měřila 107 m (holandsko.cz, 2016). O deset let později byl na věž ještě osazen anténní stožár, po kterém jezdí vnější otáčivý prosklený prstencový výtah Euroscop (Indra, 2016:147). Vnitřním rychlovýtahem se pak za 25 vteřin dostanete do restaurace s vyhlídkou. Při dobré viditelnosti je odtud výhled až do vzdálenosti 30 km.

Obytné budovy Kubuswoningen

Obytné budovy Kubuswoningen jsou atypické obytné budovy ve tvaru nakloněných krychlí. „Cílem bylo zajistit vysokou hustotu zástavby, a přitom ponechat průchozí uliční úroveň“ (Indra, 2016:145). Oficiální název sídliště zní Blaakse Bos, přičemž jednotlivé domy mají představovat stromy v lese. Jedna z kostek, tzv. Kijk Kubus slouží jako muzeum a další dvě největší jako hostel.

Tržnice Markthal

Markthal je první zastřešenou tržnicí v Nizozemsku. Místní si sem chodí kupovat čerstvé ovoce, zeleninu, sýry, uzeniny, maso ryby, ale i marocké a čínské koření. Budova ve tvaru podkovy slouží jako obchodní centrum, v nejvyšších patrech pak naleznete luxusní byty. Po pětileté výstavbě byla slavnostně otevřena na podzim roku 2014 (markthal.klepierre.nl, 2018).

Tento světový unikát vznikl po zpřísnění podmínek Evropské unie. Obchodníci musí splňovat stále přísnější nároky na venkovní prodej čerstvých potravin, jako jsou ryby, maso či sýry, a tak v Rotterdamu přišli s nápadem tržnici zastřešit.

Bílý dům (Het Witte Huis)

Tato 45 metrů vysoká kancelářská budova jen zázrakem přežila bombardování za druhé světové války. Byla vybudována v roce 1898 jako první evropský mrakodrap (cityspotters.com, 2018).

Jedenáctipodlažní stavba není v současné době veřejnosti přístupná, neboť zde sídlí soukromé firmy. Navštívit můžete pouze Grand Café nebo Cocktailbar Restaurant Elit v přízemí.

Muzeum Boijmans Van Beuningen

Nejvýznamnější rotterdamské muzeum, které čítá sbírku umění od středověku až po současnost, je pojmenováno po sběratelích F. J. O. Boijmansovi a D. G. van Beuningenovi. Více než 1 700 soukromých sběratelů darovalo muzeu během jeho 170 leté existence na 50 000 uměleckých děl (boijmans.nl, 2018).

Kolekce obrazů zahrnuje především díla Nizozemských malířů jako je van Eyck, Rembrandt, Breughel, Rubens či Bosch, ale také těch zahraničních mimo jiné

Moneta, Gaugaina, Tiziana, Picassa, Dalího, Muncha nebo Magritteho. V muzeu je také možné zhlédnout sbírku náčiní každodenní podoby v posledních 8. stoletích. Jedná se především o nádobí, nábytek a sklo.

4.2.2.2.4 Udržitelnost CR v Rotterdamu

Stejně jako Amsterdam a Haag, i Rotterdam se těší stále větší oblibě turistů. Oproti Haagu město nechystá žádné změny, co se týče nalákání turistů, ani se nechystá jim výrazně čelit jako v případě Amsterdamu. Pouze chce docílit toho, aby město z cestovního ruchu vydělávalo a aby přitom byli spokojeni jak turisté, tak místní obyvatelé.

Oproti roku 2016 vzrostl počet přenocování přibližně o 10 % na 1,8 milionu, přičemž více než polovina turistů jsou Nizozemci, nicméně počet zahraničních turistů vzrostl o 9 % (rijnmond.nl, 2018). Podle průzkumu nizozemské cestovní agentury Travel Bird patří Rotterdamu páté místo na světě, co se týče pohostinnosti. Na prvním místě je Singapore, Amsterdamu patří až 53. příčka. Rotterdam získal tak vysoké umístění především díky nízké míře masového cestovního ruchu (stadszaken.nl, 2017).

Rotterdamští radní si vzali příklad z hlavního města, jehož problémům chtějí předejít. Cestovní ruch se zde rozvíjí stejně jako v ostatních městech Nizozemska. Cestovní ruch je dobrý pro ekonomii, pracovní nabídky a celkovou atraktivnost města, existuje zde ale také hranice jeho únosnosti. Trh cestovního ruchu je v Rotterdamu sice desetkrát menší než v Amsterdamu, je však nutné zavést některá opatření, aby nepřerostl určitou mez. Vedení města proto letos v květnu představilo poněkud drastická opatření. Od zákazu zprostředkování ubytování agenturou Airbnb v přetížených čtvrtích, zákazu vjezdu zájezdových autobusů na městský okruh, až po regulaci počtu výletních lodí vplouvajících do přístavu (ad.nl, 2018).

4.2.2.2.5 Delft

Malebné městečko Delft leží jen asi 15 km jižně od Haagu. Je známé především modrou keramikou fajáns a jako rodiště malíře Jana Vermeera.

V bývalém klášteře, dnes muzeu Het Prinsenhof, byl v roce 1584 zavražděn Vilém Oranžský přezdívaný „otec Nizozemska“ (delft.com, 2018).

Podle Indry (2016:181) je město Delft doloženo už k roku 1075 a jeho historii provázely jak hospodářské úspěchy a příliv bohatství, tak několik nešťastných událostí. Delft získal městská práva v roce 1246, v roce 1536 však mohutný požár zničil celé město (ter Brügge, 2001:73). Roku 1654 došlo k výbuchu v prachárně, který zdevastoval značnou část města (Harmans, 2004:226). Zahynuly stovky lidí, avšak historické jádro se zachovalo.

Za prohlídku jistě stojí historické centrum města v čele s náměstím Markt. Na něm stojí kostel Nieuwe Kerk a před ním socha zdejšího rodáka a filozofa Huga Grotia. Na druhé straně náměstí se nachází renesanční radnice. Výrobu tradiční keramiky si můžete prohlédnout hned ve třech dílnách. Zajímavostí je, že technologie výroby keramiky z pálené hlíny původně pochází z Číny (holandsko.cz, 2016). Tu zde uvedli italští hrnčíři v 16. století (Harmans, 2004:227). Stálou expozici keramiky, obrazů slavných malířů a historie královské rodiny je možné zhlédnout v muzeu Het Prinsenhof.

4.2.2.2.6 Gouda

Gouda, město sýrů, leží na soutoku řek Hollandse IJssel a Gouwe. Jak tvrdí Harmans (2004:237), město se v 15. století díky své strategické poloze stalo střediskem pivovarnického a textilního průmyslu. Během třicetileté války se ocitlo v izolaci, ale v průběhu 17. a 18. století nastal další rozvoj především díky výrobě sýrů, svíček a dýmek. Od jara do podzimu se každý čtvrtek dopoledne na zdejším náměstí konají sýrové trhy. Kromě sýra trhovci nabízejí i jiné typické holandské speciality, ale také například koření nebo látky.

Nejvýznamnější budovou je pozdně gotická radnice, nejstarší v zemi. Společně s kostelem Sint-Janskerk patří k nejvyhledávanějším atrakcím. Hned vedle kostela stojí bývalý špitál sv. Kateřiny (Catharina Gasthuis), ve kterém se v dnešní době nachází městské muzeum s expozicí obrazů malířů haagské školy z 19. století a oltářních obrazů z 16. století (steden.net, 2018).

4.2.2.2.7 Leiden

Více než statisícové město Leiden ukrývá nejstarší univerzitu v zemi založenou v roce 1575. Město plné objevů nabízí bohatou historii, mnoho muzeí, divadel a útulné centrum. Je rodištěm slavného malíře Rembrandta van Rijna a na zdejší univerzitě studoval mimo jiné René Descartes.

Historie města sahá až do doby Římanů. Po roce 1200 získalo městská práva a na konci 15. století bylo největším městem hrabství Holland především díky soukenictví (visitleiden.nl, 2018).

V Leidenu se nachází celkem 13 muzeí. K těm nejnavštěvovanějším patří Národní muzeum starožitností (Rijksmuseum van Oudheden) nebo Přírodovědné muzeum Naturalis. Tamější botanická zahrada je nejstarší v zemi. Jak tvrdí ter Brügge (2001:76), v roce 1594 zde vykvetly první tulipány. Než vstoupíte do historického centra, nemůžete minout sedmipodlažní větrný mlýn De Valk. V nejstarším a největším leidském kostele Pieterskerk jsou pohřbeni významní rodáci jako například malíř Jan Steen.

4.2.2.2.8 Keukenhof

Keukenhof je svou rozlohou, která činí zhruba 32 ha, největším květinovým parkem Nizozemska, ale i Evropy. Leží poblíž městečka Lisse v srdci květinových polí Bollenstreek. Každoročně zde vykvete na 7 milionů povětšinou cibulových rostlin, o které se stará na 30 zahradníků. Park je veřejnosti přístupný od posledního týdne v březnu až do poloviny května.

Historie Keukenhofu sahá až do 15. století, ale samotný park zde byl založen po druhé světové válce v roce 1949 (keukenhof.nl, 2018). Původně byl bylinkovou zahrádkou hraběnky Jacoby van Beieren (holandsko.cz, 2016). Název je odvozen od dvorské kuchyně (keuken-kuchyň, hof-dvůr), která odtud brala suroviny. O rok později byl poprvé otevřen a zaznamenal obrovský úspěch. V roce 2019 budou probíhat oslavy 70 let od jeho založení, jejichž tématem bude Flower Power (síla květin).

4.2.2.2.9 Kinderdijk

Skupina 19 větrných mlýnů zapsaná na seznamu UNESCO se nachází nedaleko Rotterdamu. Celá oblast leží pod úrovní moře, úkolem mlýnů bylo tedy již od poloviny 18. století vysoušení polderu Alblasserwaard (kinderdijk.nl, 2018). Mlýny jsou největší autentickou skupinou větrných mlýnů na jednom místě a všechny technické památky jsou dodnes plně funkční. Tři z nich si můžete prohlédnout i zevnitř nebo je také možnost zaplatit si okružní projížďku lodí po kanálech (novinky.cz, 2017).

4.2.2.2.10 Nieuwpoort

Pevnost Nieuwpoort je jedním z nejmenších opevněných měst v Nizozemsku. Město bylo založeno kolem roku 1200, v roce 1283 získalo městská práva a dnes je památkově chráněno (forten.nl, 2018). V 17. století se na návrh prince Viléma Oranžského nechaly zbudovat grachty hradby se šesti bastiony (vzvzhz.nl, 2018). Tvar uliční sítě se od té doby takřka nezměnil. „*Radnice stojící obkročmo na plavební komoře pochází z roku 1696 a zbrojnice z roku 1781*“ (Harmans, 2004:237).

5 Praktická část

Součástí praktické části je dotazníkové šetření, řízený rozhovor s manažerem cestovní kanceláře i případová studie oblasti v okolí lázeňského města Noordwijk v Jižním Holandsku.

5.1 Sběr informací a průběh šetření

5.1.1 Dotazníkové šetření

Pro dotazníkové šetření bylo využito internetových stránek survio.com, kde byl dotazník vytvořen a odkud byl také dále šířen. Nejvíce respondentů bylo získáno přes sociální síť facebook, zbytek dotazníků byl rozeslán prostřednictvím e-mailu. Pro dotazníkové šetření je internet nejvhodnějším a nejrychlejším médiem, přesto v dnešní době je problém i touto cestou sehnat dostatek respondentů, neboť lidé jsou k ostatním stále lhostejnější.

Dotazník obsahuje celkem 13 otázek týkajících se především tří největších měst Severního a Jižního Holandska, potažmo celého Nizozemska. Otázky jsou jak uzavřené, tak polootevřené a otevřené. Cílem dotazníku je zjistit, zda je region Severního a Jižního Holandska opravdu nejnavštěvovanější z celého Nizozemska a zda turisté navštěvují i jiné provincie. Otázky se zaměřují především na nejznámější místa, města a památky, ale také na ty méně navštěvované. Otevřené otázky se týkají především subjektivního dojmu a názoru respondentů na navštívené prostředí. S tím souvisí i otázka: „Které město se vám nejvíce líbilo?“

5.1.2 Řízený rozhovor

Řízený rozhovor se uskutečnil na začátku srpna 2018 v královéhradecké cestovní kanceláři CK Bus Tourist s jejím manažerem panem Vladimírem Pršalou. Tato cestovní kancelář byla zvolena na základě doporučení otce autorky. CK Bus Tourist navíc úzce spolupracuje s Univerzitou Hradec Králové. Rozhovor, jehož cílem bylo zjistit nejoblíbenější destinace českých turistů v Severním a Jižním Holandsku, proběhl v příjemném duchu. Všechny otázky byly výstižně zodpovězeny, s doplněním o zajímavosti a zážitky ze zájezdů. Největším problémem šetření majícím vliv na celkový výsledek se jeví fakt, že poslední zájezd

organizovaný jmenovanou cestovní kancelář se uskutečnil naposledy přibližně před pěti lety, a že se v blízké budoucnosti žádný neplánuje z důvodu nenaplnění kapacity zájemců.

5.1.3 Případová studie

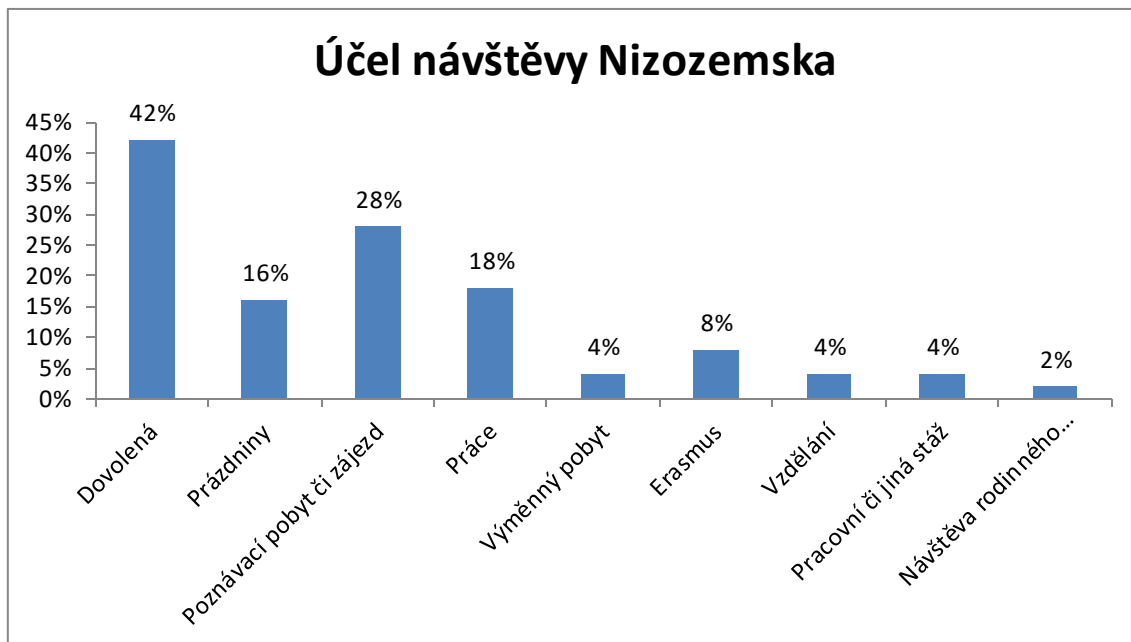
Případová studie byla zpracována na základě osobních zážitků a zkušeností autorky této bakalářské práce. Zabývá se územím v okolí přímořského města Noordwijk, které se každoročně stává cílem desetitisíců turistů z celého světa z důvodu konání právě odtud vycházejícího květinového korza. Lázeňské město leží v srdci oblasti květinových polí Bollenstreek, nedaleko se nachází park Keukenhof. Studie si klade za cíl přiblížit problematiku udržitelnosti cestovního ruchu v této lokalitě. Ačkoliv Noordwijk nelze přirovnávat k velkým a mnohem navštěvovanějším městům, existují různé alternativy, o kterých mnozí vůbec nevědí.

5.2 Zpracování výsledků

5.2.1 Dotazníkové šetření

Dotazník se skládá ze 13 otázek, na které odpovědělo celkem 100 respondentů. Z prvních dvou otázek vyplývá, že více než dvě třetiny z nich jsou ženy (67 %) a valná většina (58 %) je ve věku mezi 15 a 26 lety. Tudíž se jedná o mladé lidi, především studenty. Respondenti jsou Češi, kteří už někdy navštívili Nizozemsko, dokonce i několik Nizozemců přispělo svými odpověďmi. Třetí otázka se týká účelu, za jakým lidé tuto zemi navštívili. Téměř polovina (48 %) zde byla na dovolené a dalších 28 % sem zaměřilo na poznávací či pobytový zájezd. Nízký věk respondentů souvisí i s ostatními cíli jejich cesty. Jedná se mimo jiné o prázdniny, různé pobytové či výměnné stáže nebo Erasmy. Roční období zvolené k návštěvě Nizozemska je pro průzkum také velmi důležité. Z výsledků vyplývá, že se do této země nejvíce jezdí na jaře a v létě (jaro 46 %, léto 58 %), nejméně naopak v zimě (17 %). Výsledky se dají zdůvodnit na jaře kvetoucími poli a vyhledávaným květinovým korzem a v létě dovolenými, pracovními stážemi, atd. V tomto období je počasí nejpříjemnější, neboť na podzim a v zimě bývá převážně sychravo

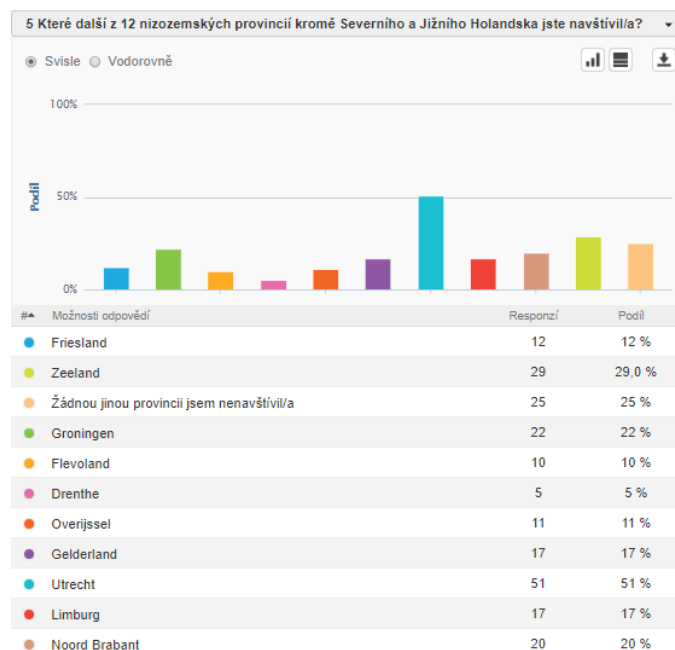
s nízkými teplotami. Jen málokdy zde mrzne a sněží, počasí dokáže být ovšem dost nepříjemné.

Graf 1 Účel návštěvy Nizozemska
Zdroj: vlastní zpracování

Cílem páté otázky bylo zjistit, zda jsou provincie Severní a Jižní Holandsko opravdu těmi nejnavštěvovanějšími a zda lidé míří i na jiná místa. Nejnavštěvovanější provincií kromě dvou již zmíněných je podle výsledků provincie Utrecht, kde byla více než polovina respondentů (51 %). Následuje Zeeland (29 %) a Groningen (22 %). Vysoká návštěvnost Utrechtu může být přisuzována faktu, že stejnojmenné hlavní město provincie leží v samotném srdci Nizozemska, nachází se zde univerzita a nádherné historické centrum a navíc je nejdůležitějším železničním uzlem celé země. Provincie Zeeland je proslulá především systémem protipovodňových hrází Deltawerken, které byly vybudovány po ničivých povodních v roce 1953. Groningen je univerzitní město, kam na Erasmus míří většina českých studentů. Celá čtvrtina dotázaných ale žádnou jinou provincii nenavštívila. Následující otázka byla úzce spjata s tou předchozí. V ostatních provinciích se dotázaným ze všeho nejvíce líbila architektura, mentalita místních a příroda. Oceňují také již zmíněný systém

protipovodňových hrází Deltawerken v provincii Zeeland nebo historické centrum města Utrecht.

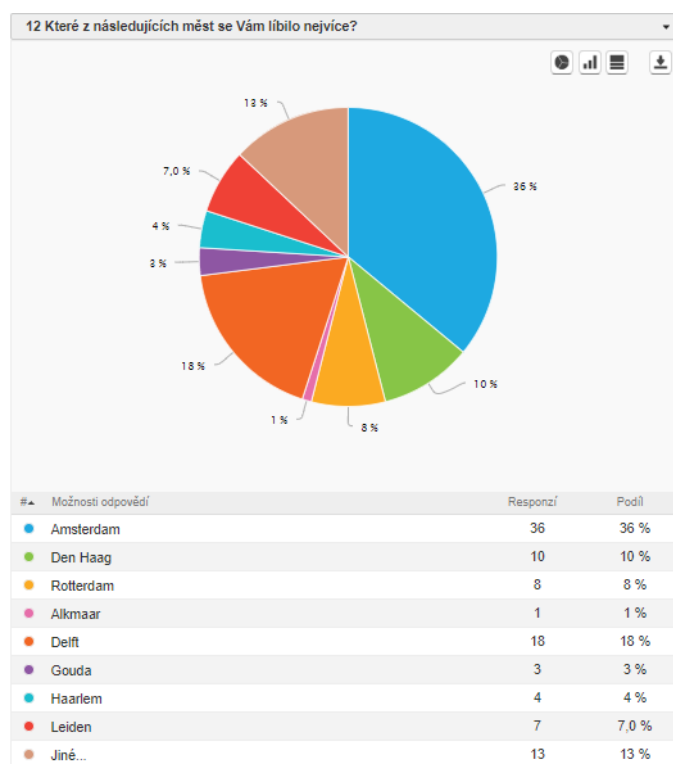
Graf 2 Návštěvnost nizozemských provincií

Zdroj: survio.com, 2018

Sedmá otázka se zabývá atraktivitami provincie Severní Holandsko. Nejvíce dotázaných (85 %) navštívilo hlavní město Nizozemska Amsterdam. Druhé místo zaujímá proslulá rybářská vesnice na pobřeží jezera Markermeer Volendam (45 %) a na třetím místě je muzeum větrných mlýnu Zaanse Schans (42 %). Jedná se o ta nejzajímavější a nejnavštěvovanější místa v této provincii, proto výsledek není nikterak překvapující. Následující otázka mapuje nejnavštěvovanější místa v Amsterdamu. Čtvrť červených luceren předčila se 70 % všechny historické památky a muzea nejspíš díky velkému procentu dotázaných mladších 30 let. Na druhém místě se nachází náměstí Dam (63 %) a zdejší památky jako je královský palác nebo kostel Oude Kerk a na třetím místě je slavné Rijksmuseum (34 %). Čtrnáct procent respondentů město nenavštívilo. Devátá otázka se zabývá atraktivitami provincie Jižní Holandsko. Nejvíce dotázaných (71 %) navštívilo město Den Haag. Druhé místo zaujímá moderní Rotterdam (51 %) a třetí univerzitní město Leiden (47 %). Celkem 9 % zde vůbec nebylo. Lázeňská čtvrť Scheveningen je nejpopulárnější atraktivitou Haagu (53 %). Druhé místo zaujímá historický komplex budov Binnenhof (43 %) a třetí muzeum miniatur Madurodam

(36 %). Zajímavostí se jeví relativně vysoké procento (27 %) respondentů, kteří do města ještě nezavítali. Téměř polovina dotázaných (46 %) v odpovědi na otázku č. 11 odpověděla, že město Rotterdam nikdy nenavštívila. Zbylí respondenti viděli zavěšený most Erasmusbrug (36 %) či pátý největší přístav světa (34 %).

Odpověď na předposlední otázku ohledně nejoblíbenějšího města Severního a Jižního Holandska byla celkem jasná. S přehledem zvítězil Amsterdam (36 %), druhé a třetí místo patří městům Delft (18 %) a Den Haag (10 %). Poslední třináctá otázka byla zaměřena na subjektivní dojem respondentů. Na Nizozemsku nejvíce oceňují mentalitu tamních obyvatel (32 %). Dále se jim líbí typická nizozemská architektura (27 %) a nezapomenutelná atmosféra (14 %). Následují kladný vztah k cyklistům a všudypřítomné cyklostezky (14 %), místní příroda a krajina (13 %), květinová pole (11 %) a v neposlední řadě čisté a upravené prostředí (8 %).

Graf 3 Oblíbenost nizozemských měst

Zdroj: survio.com, 2018

5.2.2 Řízený rozhovor

Cestovní kancelář CK Bus Tourist se po celou dobu svojí více než dvacetileté existence specializuje na autokarové poznávací zájezdy se stewardy (bustourist.cz, 2018). Cestovní kancelář zajišťuje svým klientům komplexní služby, od ubytování, stravování a dopravy až po vyřízení cestovního pojištění a služby průvodce. Stále vyhledávanějšími jsou také zájezdy bez nočních přejezdů.

Jak bylo zmíněno v předchozí kapitole, cestovní kancelář již zájezdy do Nizozemska nenabízí, a to především z důvodu malého zájmu klientů. Poznávací zájezdy obecně vyhledávají starší generace, protože mladí lidé si často cestu rádi naplánují sami, i když je to většinou vyjde několikanásobně draž. Mladé nejvíce zajímá rušný život v Amsterdamu a ti, kteří chtějí vidět květinové korzo a tradiční atraktivitu, v současné době nevyhledávají služby cestovní kanceláře. Nejedná se však pouze o klesající zájem ze strany českých turistů, nýbrž o téměř úplné vymizení propagace Nizozemska u nás. Nizozemsko se zkrátka specializuje na asijský a ruský trh, který je pro něj výnosnější.

Zájem českých turistů o Nizozemsko a obecně západní země vzrostl po roce 1989, kdy Nizozemsko oslovuje Českou republiku a láká ve většině případů na květiny – květinové korzo každý rok na jaře a mezinárodní výstavu Floriade konanou jednou za deset let. Země získala celosvětovou popularitu hlavně díky promyšlenému marketingu. Nizozemci dokáží využít naprosto vše. Spojili dohromady pro ně typické – květiny, sýr, dřeváky, větrné mlýny a jiné a vytvořili tak nesmrtelný produkt. Původně byly základem každého zájezdu květiny, historická města a rybářské vesnice, což ostatně trvá dodnes. Každá země, a Nizozemsko ani Česká republika nejsou výjimkou, láká v první řadě na nejvýznamnější atraktivitu. U nás je to hlavně Praha a Český Krumlov, v případě Nizozemska se jedná o Amsterdam a samozřejmě květiny. Trendem dnešní doby je dostat turisty i do méně známých koutů navštívené země. Nizozemsko tak nabízí neomezený počet možností. Využívá popularity cyklistiky i všudypřítomné vody – Holandsko na kolech nebo na lodi.

Podle zkušeností pana Pršaly se 90 % turistů v Nizozemsku líbilo a chtěli by se tam znovu vrátit. Největším problémem Čechů je neznalost historie. Vždy jsou

překvapení z celkové otevřenosti. Neexistují ploty, domy mají velká okna bez záclon a zdejší lidé jsou ke všem otevření a vstřícní. Oproti Čechům vyjádří vždy svůj názor a říkají věci narovinu. V neposlední řadě zaujme čistota a upravenost prostředí, pokud v souladu s přírodou a odolnost obyvatelstva zapříčiněná neustálým soubojem s vodou. Stísněné prostory jejich bydlení, jednoduchost a skromnost jsou pro české turisty naprosto šokující. Amsterdam by ale mohl tvořit samostatnou kapitolu. Historické budovy v kombinaci s moderní architekturou, ale hlavně konzumace alkoholu na veřejnosti, otevřenost k sexu a prodej drog představovaly zejména po revoluci nepochopení ze strany nejen českých návštěvníků.

Cestovní kancelář CK Bus Tourist vypravila zatím poslední zájezd do Nizozemska v roce 2013. Předtím se jezdilo, jak již bylo zmíněno, za květinami a návštěvou Amsterdamu do Holandska, postupně se přidaly Belgie a Lucembursko. Zájem klientely se postupem času přesunul jinam a odumírá i kategorie organizovaných zájezdů. Lidé si svůj volný čas chtějí organizovat sami, nemají chuť se na nikoho ohlížet a vázat, respektive být neustále řízeni pravidly zájezdu, a klidně si zaletí třeba jen na víkend do Amsterdamu. Kdo už se sem přeci jen vydá, stále u něj vítězí jakási zaběhnutá klasika, tedy květiny a malebná historická města. Přidaná hodnota v podobě nádherné přírody, hrází, moderní architektury, památek UNESCO a spousty dalšího zajisté překvapí, ale nikdy nebude primárním cílem.

5.2.3 Případová studie

Předmětem zkoumání je oblast v okolí města Noordwijk na západním pobřeží Nizozemska. Nádherné lázeňské město se nachází v provincii Jižní Holandsko a leží nedaleko dvou největších nizozemských měst Amsterdamu a Haagu. V jeho bezprostřední blízkosti naleznete oblast s květinovými poli Bollenstreek. V asi 10 kilometrech vzdáleném městečku Lisse pak květinový park Keukenhof.

Lokalita nabízí nesčetné množství vyžití jak pro individuální cestovatele, tak pro organizované zájezdy. V nedalekém Noordwijkerhoutu lze využít služeb stále oblíbenějších kempů nebo se můžete ubytovat přímo v přímořském letovisku

v hotelu, hostelu či v rodinách místních obyvatel. Co se týče individuální turistiky, vyhledávanými jsou již zmíněná květinová pole a návštěva parku Keukenhof v jarních měsících, dále cyklovýlety po okolí, prohlídka muzeí zejména s tematikou 2. světové války nebo nedaleká velká města jako Amsterdam, Den Haag či Leiden. Organizované zájezdy míří do této oblasti cíleně ve většině případů třetí víkend v dubnu, kdy se zde koná květinové korzo. Tvůrci programu často naplánují kromě slavného průvodu samozřejmě květinový park, burzu květin ve městě Aalsmeer a nesmí chybět ani Amsterdam a Den Haag.

Největší nápor turistů z celého světa zažívá Bollenstreek na jaře. Kempy i hotely proto musíte zarezervovat dostatečně dopředu, neboť jsou kapacity v tomto období zcela naplněné. Pokud nejste na nikom závislí a nechcete se mačkat v davu lidí v sobotu ráno při startu květinového korza, doporučuje se zůstat v předvečer této slavnosti déle vzhůru a vydat se na osvětlené korzo do Noordwijkerhoutu. Alegorické vozy tudy projíždí kolem desáté hodiny večer a vy máte tak jedinečnou možnost je vidět z bezprostřední blízkosti a zažít tu nepopsatelnou atmosféru a intenzivní vůni květin. Nizozemsko je také zemí koní. Na každém kroku narazíte na jezdeckou školu nebo stáj a projížďka dunami až k moři je úžasným zážitkem. Některé stáje nabízí vyjížděky při východu slunce, po nichž následuje snídaně zahrnutá v ceně nebo naopak večerní ježdění. Pro Nizozemsko je typické chladné a sychravé počasí, jakmile se ale jen trochu oteplí, pláže se ihned zaplní místními, a to i při teplotách, kdy průměrný Čech zůstává v zimní bundě a teplé obuvi. Tato země nabízí zkrátka maximum zážitků všeho druhu. Pokud jste alespoň trochu otužilí, můžete sem vyrazit i na letní dovolenou, budete si ale muset připlatit. Ostatně jako i v jiných zemích je i v Nizozemsku v sezoně vše dražší. Podzimní počasí bývá opravdu nevlídné, avšak donedávna se zde i v tomto ročním období konalo květinové a ovocné korzo.

V souvislosti s udržitelností cestovního ruchu v oblasti Bollenstreek lze hovořit pouze o jarním období. Lokalita je na nápor davů turistů připravená, i místní z nich těží, proto zatím nebylo nutné zavést žádná výrazná opatření. Snad jediným je zákaz vstupu do květinových polí platný od letošního roku, ke kterému byli majitelé nuceni přistoupit z důvodu bezohlednosti lidí a hlavně z obavy přenosu chorob na rostliny. Po celém Nizozemsku se koná velký počet květinových

průvodů, ale ten v Bollenstreek je nejznámější a nejnavštěvovanější. V příštích letech by se tak mohlo stát, že kapacita města nebude pro tak velký počet turistů dostačující. Následujících pět průvodů jistě stojí za to vidět. Nejblíže od Noordwijku je město Aalsmeer, kde se v polovině června koná Aalsmeer Flower Festival. Mimo jiné se zde představuje práce talentovaných aranžérů květin. Začátkem srpna si nenechte ujít Varend Corso Westland. Květin plujících po kanálech si můžete užívat dokonce tři dny. V srpnu se koná ještě jednodenní festival Flower Parade Rijnsburg ve městech Noordwijk, Katwijk a Rijnsburg. Světově největší květinové korzo Bloemencorso Zundert je již od roku 1936 organizováno na začátku září (holland.com, 2018). Oproti ostatním se na tuto akci bez vstupenky nedostanete. Umělecká díla z květin velká jako rodinný dům můžete zhlédnout taktéž v září na Bloemencorso Lichtenvoorde.

Obr. 7 Mapa oblasti Bollenstreek
Zdroj: plaatsengids.nl, 2018

6 Shrnutí výsledků

Výsledky dotazníkového šetření nejsou nikterak překvapující, dokonce potvrzují prvotní domněnky o věku a nejoblíbenější destinaci respondentů. Z rovných sto dotázaných je více než polovina ve věku do 26 let. Roční období, ve kterém se do Nizozemska vydává nejvíce dotázaných, taktéž stvrzuje původní předpoklady. Jaro zůstává na prvním místě, i když stále více lidí navštěvuje Nizozemsko v létě. Tento fakt je s největší pravděpodobností zapříčiněn velkým počtem studentů, kteří dotazník vyplnili. Jak již bylo zmíněno, Amsterdam byl označen jako nejnavštěvovanější a zároveň nejhezčí město Severního a Jižního Holandska. Překvapením naopak může být poměrně nízká návštěvnost moderního města Rotterdam, kde ještě nebyla téměř polovina respondentů.

Nejpodstatnějším výsledkem řízeného rozhovoru s manažerem cestovní kanceláře CK Bus Tourist Vladimírem Pršalou je zjištění, že zájem českých turistů klesl natolik, že poslední organizovaný zájezd byl naposledy pořádaný před pěti lety. Neklesá pouze zájem českých turistů o organizované zájezdy, ale také zájem Nizozemska celkově o evropské návštěvníky. Jeho pozornost se přesunula na ruský a především asijský trh. I kdyby však cestovní kancelář znovu přistoupila k plánování zájezdu, rozhodně bude vzhledem ke konzervativnosti Čechů opět nabízet zaběhnutou klasiku v podobě květinového korza doplněného o historická města.

Případová studie úzce navazuje na teoretickou část, ve které jsou rozebrány problémy spjaté s udržitelností cestovního ruchu ve velkých městech. Nadmírou turistů po celý rok nejvíce trpí Amsterdam. Situace začíná být neúnosná především pro místní obyvatele. Vedení města bylo proto nuceno zavést několik opatření, jež by mohla vést alespoň k částečné redukci cestovního ruchu. Jedná se mimo jiné o vyšší turistickou daň nebo zákaz budování dalších ubytovacích zařízení. Oproti Amsterdamu chce Den Haag turisty nalákat. Zveřejňuje reklamu v televizi a zpřístupňuje doposud nepřístupná místa, jako je královský palác nebo stáje. Případová studie se zabývá oblastí v okolí města Noordwijk, odkud každoročně startuje květinové korzo. Jedná se tedy o lokalitu hojně navštěvovanou turisty z celého světa představující do budoucna potenciální problém týkající se

udržitelnosti cestovního ruchu. V současné době o žádných konkrétních problémech nelze hovořit, ale je lepší jim předcházet. V obou provinciích i v celém Nizozemsku se každoročně koná několik květinových průvodů, ale pouze ten dubnový je nejznámější a nejnavštěvovanější. Turisté se za květinami mohou vydat nejen v dubnu, ale také v červnu, srpnu a září.

7 Závěry a doporučení

Hypotézy stanovené v úvodu bakalářské práce byly ve většině případů ověřeny, přesto je nutné brát v potaz určité faktory, které mohly výsledky ovlivnit. Tím nejdůležitějším je zajisté nízký věk většiny respondentů.

Nejnavštěvovanějším místem zkoumaných provincií se stal podle předpokladu Amsterdam, za kterým následuje Den Haag a trochu překvapivě Delft. Třetí největší město Nizozemska Rotterdam naopak téměř polovina dotázaných nenavštívila. Jelikož jsou téměř všichni respondenti Češi, i druhá hypotéza byla ověřena. Češi jsou spíše konzervativní a neradi mění něco, co funguje a na co jsou zvyklí. Proto se stále vracejí na stejná místa a v devadesáti procentech nemají zájem poznávat nové. Přestože Nizozemsko nabízí nesčetné množství netradičních atraktivit, lidé, a v tomto případě se nejedná pouze o Čechy, stále vyhledávají květiny, historická města, zkrátka to, co je již desítky let zaběhnuté. Nizozemsko podporuje cestovní ruch a neustále ho propaguje, i když se v současné době orientuje spíše na ruský a asijský trh. I přesto se však zejména ve velkých městech potýká s problémy spojenými s jeho udržitelností. Jak by se dalo očekávat, největší problém představuje hlavní město Amsterdam. Toto město si od turistů neodpočine ani v zimě, protože sem po celý rok míří miliony turistů. Proto musela být zavedena opatření, jež mají za úkol zredukovat počet návštěvníků. Potenciál území Severního a Jižního Holandska je obrovský a dá se říci, že jej obě provincie z velké části využívají. Stále ale zůstávají u tradičních atraktivit a míst, přestože je zde k vidění mnohem více, například ostrovy na severu země, malé rybářské vesničky nebo památky UNESCO, což je ovlivněno hlavně průvodci, ve kterých se opakuje pořád dokola to samé.

Cestovním kancelářím lze doporučit, aby se nevzdávaly a snažily se nabízet zájezdy do Nizozemska. Bylo by vhodné navíc k již zavedenému produktu připojit něco nového, jako je například návštěva královského paláce Het Loo v Appeldoornu při cestě tam, čili určitým způsobem přimět klienty poznávat něco jiného. Průvodci cestovního ruchu by také měli mít širší vědomosti než pouze z paměti naučené destinace, kam zrovna daný zájezd míří. Je nutné se ve výkladu zmínit například o zajímavé destinaci, která je nedaleko, aby si ji lidé mohli zpětně

vyhledat. V posledním případě lze hovořit o doporučení pro danou zemi. Tím je zejména přání, aby nezanevřela na evropský trh a aby zde propagovala různorodé atraktivitu a nezapomínala na zbylých deset provincií, které jsou neméně krásné a neméně zajímavé.

Jak shora zmíněná doporučení, tak i přání, vychází z názoru autorky, která tuto práci zpracovala především s ohledem na své osobní zkušenosti a zážitky z této země. Její postoj k této problematice byl formován prvním kontaktem s Nizozemskem uskutečněný v rámci poznávacího zájezdu, následovaný individuálními cestami za bližším poznáním oblíbené krajiny a místních obyvatel. Autorka po několika letech, kdy opustila organizovanou formu zájezdu a upřednostnila individuální rodinné pobyty, poznala Nizozemsko zblízka a našla k němu vztah, který se za čtyři, pět dnů strávených v autobuse při přejíždění z místa na místo v omezeném časovém limitu nedá získat. Tím, že si autorka v Nizozemsku organizuje čas sama podle svých potřeb a zájmů, má šanci poznat věci, které jsou běžnému návštěvníkovi stěží dostupné, jako například místa nejlépe pozorovatelná z jízdniho kola a běžný život Nizozemců. Proto je cílem této práce apelovat na všeobecnou propagaci Nizozemska, ale především na místa, která se dosud nedostala do povědomí jejich návštěvníků, ačkoliv by si to bezesporu zasloužila. Originálním přínosem této práce je právě osobní zkušenost autorky, kdy závěrem lze jednoznačně deklarovat, že poznávací zájezdy jsou vhodné pro prvotní návštěvu té které země, avšak pro její bližší poznání je nenahraditelný individuální pobyt.

8 Seznam použité literatury

8.1 Literární zdroje

- [1] BĚLOHRADSKÝ, V. *Společnost nevolnosti*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2007. 301 s. ISBN 978-80-86429-80-9.
- [2] GUGGER, E. *Marco Polo: Nizozemsko*. 3. vyd. Praha: Marco Polo, 2008. 135. s. ISBN 978-3-8297-6635-7.
- [3] HARMANS, G. M. L. *Společník cestovatele: Nizozemsko*. 1. vyd. Praha: Euromedia Group, k. s. – Ikar, 2004. 480 s. ISBN 80-249-0305-9.
- [4] INDRA, B. *Nizozemsko*. 3. vyd. Praha: freytag & berndt, 2016. 299 s. ISBN 978-80-7445-198-0.
- [5] PÁSKOVÁ, M. *Udržitelnost rozvoje cestovního ruchu*. 3. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. 334 s. ISBN 978-80-7435-329-1.
- [6] PÁSKOVÁ, M.; ZELENKA, J. *Výkladový slovník cestovního ruchu*. [pdf]. 1. vyd. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2002. 432 s. ISBN 80-239-0152-4.
- [7] TER BRÜGGE, D. *Nizozemsko*. 1. vyd. Praha: JAN VAŠUT, 2001. 126 s. ISBN 80-7236-216-X.
- [8] TROUSIL, M.; JAŠÍKOVÁ, V. *Úvod do tvorby odborných prací*. 2. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. 240 s. ISBN 978-80-7435-542-4.

8.2 Internetové zdroje

- [1] BLAŽEK, P. Rotterdam – přístav Europoort. [online]. 2018 [citováno dne 24. června 2018]. Dostupné z <<http://o4c.wz.cz/europoort.htm>>.
- [2] BROOS, J. AD. 'Veilig' Den Haag trekt meer toeristen. [online]. 2018 [citováno dne 24. června 2018]. Dostupné z <<https://www.ad.nl/den-haag/veilig-den-haag-trekt-meer-toeristen~a4fc630c/>>.
- [3] DIRKS, B. De Volkskrant. Den Haag wil juist méér toeristen en zet een flink tandje bij in de citymarketing. [online]. 2018 [citováno dne 24. června 2018]. Dostupné z <<https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/den-haag-wil-juist-meer-toeristen-en-zet-een-flink-tandje-bij-in-de-citymarketing-~bc08badc/>>.
- [4] GROENENDIJK, P. AD. Toerisme groeit explosief, Amsterdam dreigt vol te lopen. [online]. 2018 [citováno dne 1. června 2018]. Dostupné z <<https://www.ad.nl/binnenland/toerisme-groeit-explosief-amsterdam-dreigt-vol-te-lopen~aed1a0f2/>>.

- [5] HAANEN, J. NRC.nl. Amsterdam zou de drukte nu echt te lijf gaan – en, werkt het. [online]. 2018 [citováno dne 1. června 2018]. Dostupné z <<https://www.nrc.nl/nieuws/2018/01/20/amsterdam-zou-de-drukte-nu-echt-te-lijf-gaan-en-werkt-het-a1588852>>.
- [6] HAGEN, D. Holandsko. Delft – město modrobílých fajnů. [online]. 2016 [citováno dne 3. července 2018]. Dostupné z <<https://www.holandsko.cz/delft.html>>.
- [7] HAGEN, D. Holandsko. Euromast – nejvyšší budova Rotterdamu s vyhlídkou. [online]. 2016 [citováno dne 24. června 2018]. Dostupné z <<https://www.holandsko.cz/euromast.html>>.
- [8] HAGEN, D. Holandsko. Keukenhof – Zahrada holandských tulipánů. [online]. 2016 [citováno dne 3. července 2018]. Dostupné z <<https://www.holandsko.cz/keukenhof.html>>.
- [9] HAGEN, D. Holandsko. Madurodam – miniaturní model Holandska. [online]. 2016 [citováno dne 17. června 2018]. Dostupné z <<https://www.holandsko.cz/madurodam.html>>.
- [10] LEFEBVRE, K. Radynacestu.cz. Amsterdam: Město kanálů, umění, marihuany a racků. Město pro každého. [online]. 2017 [citováno dne 20. května 2018]. Dostupné z <<https://www.radynacestu.cz/magazin/amsterdam/>>.
- [11] LEFEBVRE, K. RADY NA CESTU.CZ. Den Haag: Královské město a sídlo moci výkonné a zákonodárné. [online]. 2017 [citováno dne 15. června 2018]. Dostupné z <<https://www.radynacestu.cz/magazin/den-haag/>>.
- [12] ŠVARC, M. Novinky.cz. Mlýny v Kinderdijku jsou jako z romantického obrazu. [online]. 2017 [citováno dne 4. července 2018]. Dostupné z <<https://www.novinky.cz/cestovani/437306-mlyny-v-kinderdijku-jsou-jako-z-romantickeho-obrazu.html>>.
- [13] UTRECHT, R. RTV Rijnmond. Weer meer toeristen in Rotterdam. [online]. 2018 [citováno dne 27. června 2018]. Dostupné z <<https://www.rijnmond.nl/nieuws/164482/Weer-meer-toeristen-in-Rotterdam>>.
- [14] VAN BAARS, E. Stadszaken. Rotterdam in wereldwijde top 5 van meest gastvrije steden voor toeristen. [online]. 2017 [citováno dne 27. června 2018]. Dostupné z <<https://www.stadszaken.nl/?thema=3&ow=14&article=1190>>.
- [15] VAN HEEL, L. AD. 'Rotterdam moet leren van toerisme in hoofdstad'. [online]. 2018 [citováno dne 27. června 2018]. Dostupné z <<https://www.ad.nl/rotterdam/rotterdam-moet-leren-van-toerisme-in-hoofdstad~a5449342/>>.

- [16] Aktuálně.cz. Amsterdam je přeplněný. Už nemáme zájem o chudé turisty, vzkazuje a zvyšuje ceny. [online]. 2017 [citováno dne 1. června 2018]. Dostupné z <<https://magazin.aktualne.cz/amsterdam-chce-bojovat-s-privalem-turistu-zvysovanim-cen-uby/r~992f4304994f11e7a42a002590604f2e/>>.
- [17] Amsterdam.nu. Magere Brug. [online]. 2018 [citováno dne 21. května 2018]. Dostupné z <<https://www.amsterdam.nu/dagje-uit-amsterdam/magere-brug/>>.
- [18] ARA.cz. Palác míru. [online]. 2018 [citováno dne 17. června 2018]. Dostupné z <<http://ara.cz/nizozemsko/haag/palac-miru>>.
- [19] Beemster. Bezoekerscentrum Beemster. [online]. 2018 [citováno dne 6. června 2018]. Dostupné z <<http://www.beemster.net/content/bezoekerscentrum-beemster>>.
- [20] Beemster. Droogmakerij De Beemster. [online]. 2018 [citováno dne 6. června 2018]. Dostupné z <<http://www.beemster.net/content/droogmakerij-de-beemster>>.
- [21] Bus Tourist. O cestovní kanceláři Bus Tourist. [online]. 2018 [citováno dne 4. července 2018]. Dostupné z <<https://www.bustourist.cz/o-spolecnosti-bustourist/>>.
- [22] Cityspotters. Het Witte Huis. [online]. 2018 [citováno dne 26. června 2018]. Dostupné z <<https://www.cityspotters.com/nederland/rotterdam/het-witte-huis>>.
- [23] Delft.com. Willem van Oranje. [online]. 2018 [citováno dne 3. července 2018]. Dostupné z <<https://www.delft.com/nl/willem-van-oranje>>.
- [24] Forten.nl. Vesting Nieuwpoort. [online]. 2018 [citováno dne 4. července 2018]. Dostupné z <<https://forten.nl/forten/vesting-nieuwpoort/>>.
- [25] Gemeente Amsterdam. Begijnhof. [online]. 2018 [citováno dne 20. května 2018]. Dostupné z <<https://www.amsterdam.nl/kunst-cultuur/monumenten/beschrijvingen/begijnhof/>>.
- [26] Geschiedenis van Zuid-Holland. Geschiedenis van Rotterdam. [online]. 2018 [citováno dne 24. června 2018]. Dostupné z <<https://geschiedenisvanzuidholland.nl/locatie/geschiedenis-van-rotterdam>>.

- [27] Holland boven Amsterdam. Welkom in de Kop. [online]. 2018 [citováno dne 6. června 2018]. Dostupné z <<https://indepkop.hollandbovenamsterdam.com/>>.
- [28] Holland. Flower Parade Zundert. [online]. 2018 [citováno dne 4. července 2018]. Dostupné z <<https://www.holland.com/global/tourism/plan-your-holiday/events-holland/flower-parade-zundert.htm>>.
- [29] Holland. Het Binnenhof. [online]. 2018 [citováno dne 17. června 2018]. Dostupné z <<https://www.holland.com/global/tourism/destinations/the-hague/het-binnenhof.htm>>.
- [30] Holland. Kop van Noord-Holland. [online]. 2018 [citováno dne 6. června 2018]. Dostupné z <https://www.holland.com/be_nl/toerisme/bestemmingen/provincies/noord-holland/kop-van-noord-holland-2.htm>.
- [31] Holland. Vondelpark. [online]. 2018 [citováno dne 27. května 2018]. Dostupné z <<https://www.holland.com/global/tourism/destinations/amsterdam/vondelpark-in-amsterdam.htm>>.
- [32] Keukenhof. Over Keukenhof. [online]. 2018 [citováno dne 3. července 2018]. Dostupné z <<https://keukenhof.nl/nl/footer/over-keukenhof/>>.
- [33] Kinderdijk. Waterbeheer Nederland. [online]. 2018 [citováno dne 4. července 2018]. Dostupné z <<https://www.kinderdijk.nl/ontdek/het-verhaal/waterbeheer-nederland/>>.
- [34] Koninklijk paleis Amsterdam. [online]. 2018 [citováno dne 20. května 2018]. Dostupné z <<https://www.paleisamsterdam.nl/koninklijk-ontvangst/>>.
- [35] Leiden. Een stukje geschiedenis. [online]. 2018 [citováno dne 3. července 2018]. Dostupné z <<https://www.visitleiden.nl/nl/ontdek-leiden/leiden-highlights/over-de-stad>>.
- [36] Markthal. Het Gebouw. [online]. 2018 [citováno dne 24. června 2018]. Dostupné z <<https://markthal.klepierre.nl/Markthal-Het-Gebouw>>.
- [37] Mauritshuis. Mauritshuis. [online]. 2018 [citováno dne 17. června 2018]. Dostupné z <<https://www.mauritshuis.nl/nl-nl/ontdek/mauritshuis/>>.

- [38] Museum Boijmans Van Beuningen. Museum Boijmans Van Beuningen – een huis voor verbeelding, inspiratie en creativiteit. [online]. 2018 [citováno dne 26. června 2018]. Dostupné z <<https://www.boijmans.nl/over-het-museum>>.
- [39] Oude Kerk. Oude Kerk. [online]. 2018 [citováno dne 21. května 2018]. Dostupné z <<https://oudekerk.nl/monument/>>.
- [40] Provincie Noord-Holland. Geschiedenis. [online]. 2018 [citováno dne 16. května 2018]. Dostupné z <https://www.noord-holland.nl/Over_de_provincie/Geschiedenis>.
- [41] Provincie Noord-Holland. Noord-Holland in cijfers. [online]. 2018 [citováno dne 16. května 2018]. Dostupné z <https://www.noord-holland.nl/Over_de_provincie/Noord_Holland_in_cijfers>.
- [42] Provincie Zuid-Holland. Veelzijdige provincie. [online]. 2018 [citováno dne 15. června 2018]. Dostupné z <<https://www.zuid-holland.nl/overons/>>.
- [43] Staatsbosbeheer. Haagse Bos. [online]. 2018 [citováno dne 17. června 2018]. Dostupné z <<https://www.staatsbosbeheer.nl/Natuurgebieden/haagse-bos>>.
- [44] Steden.net. Gouda: prachtige oude stad in het Groene Hart van Nederland. [online]. 2018 [citováno dne 3. července 2018]. Dostupné z <<https://www.steden.net/nederland/gouda/>>.
- [45] Texel. Over Texel. [online]. 2018 [citováno dne 6. června 2018]. Dostupné z <<https://www.texel.net/nl/over-texel/>>.
- [46] The city. The beach. The Hague. Paleis Noordeinde. [online]. 2018 [citováno dne 17. června 2018]. Dostupné z <<https://denhaag.com/nl/locatie/326/paleis-noordeinde>>.
- [47] The city. The beach. The Hague. Paleis Huis ten Bosch. [online]. 2018 [citováno dne 17. června 2018]. Dostupné z <<https://denhaag.com/nl/locatie/12418/paleis-huis-ten-bosch>>.
- [48] Vredespaleis. Geschiedenis. [online]. 2018 [citováno dne 17. června 2018]. Dostupné z <<https://www.vredespaleis.nl/gebouw/geschiedenis/>>.
- [49] VVV Zuid-Holland Zuid. Nieuwpoort. [online]. 2018 [citováno dne 4. července 2018]. Dostupné z <<https://www.vvvzhz.nl/nl/highlights/informatie-per-plaats/nieuwpoort>>.

- [50] Zaanse Schans. Op de Zaanse Schans komen de 18e en 19e eeuw tot leven. [online]. 2016 [citováno dne 6. června 2018]. Dostupné z <<https://www.dezaanseschans.nl/historie/>>.

8.3 Zdroje obrázků

- [51] Depositphotos. Vectorillustratie vlakke stijl van de kaart van Nederland met Holland nationale culturele symbolen. [online]. 2017 [citováno dne 5. srpna 2018]. Dostupné z <<https://nl.depositphotos.com/150173724/stockillustratie-vectorillustratie-vlakke-stijl-van-de.html>>.
- [52] Doormelle. Bezienswaardigheden Den Haag Kaart. [online]. 2018 [citováno dne 5. srpna 2018]. Dostupné z <<http://www.doormelle.nl/bezienswaardigheden-den-haag-kaart.html>>.
- [53] Orange Smile. Rotterdam. [online]. 2018 [citováno dne 5. srpna 2018]. Dostupné z <<http://www.orangesmile.com/travelguide/rotterdam/high-resolution-maps.htm>>.
- [54] Pinterest. City Map Of Amsterdam Netherlands. [online]. 2018 [citováno dne 5. srpna 2018]. Dostupné z <<https://cz.pinterest.com/pin/774337729650547354/>>.
- [55] Pinterest. Het officiële staatsieportret van Koning Willem-Alexander en Koningin Maxima. [online]. 2018 [citováno dne 5. srpna 2018]. Dostupné z <<https://cz.pinterest.com/pin/323837029430517786/?lp=true>>.
- [56] Plaatsengids.nl. Bollenstreek kaart. [online]. 2018 [citováno dne 5. srpna 2018]. Dostupné z <<https://www.plaatsengids.nl/file/7214>>.
- [57] YouTube. Topografie Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht. [online]. 2013 [citováno dne 5. srpna 2018]. Dostupné z <<https://www.youtube.com/watch?v=qJDiQhSEdGE>>.

9 Přílohy

Příloha 1 Dotazník

Zdroj: survio.com, 2018

1. Jste muž či žena?
2. Kolik je Vám let?
 - 15-26
 - 27-35
 - 36-45
 - 46 a více
3. Za jakým účelem jste cestoval/a do Nizozemska?
 - Dovolená
 - Prázdniny
 - Poznávací pobyt či zájezd
 - Práce
 - Jiný
4. Ve kterém ročním období jste navštívil/a Nizozemsko?
 - Jaro
 - Léto
 - Podzim
 - Zima
5. Které další z 12 nizozemských provincií jste ještě navštívil/a?
 - Drenthe
 - Flevoland
 - Friesland
 - Gelderland
 - Groningen
 - Limburg
 - Noord-Brabant
 - Overijssel
 - Utrecht
 - Zeeland
 - Žádnou jinou provincii jsem nenavštívil/a
6. Co Vás zde nejvíce zaujalo?
7. Která z těchto míst v Severním Holandsku jste navštívil/a?
 - Alkmaar
 - Amsterdam
 - Edam
 - Haarlem
 - Hoorn
 - Naarden

- Volendam
 - Zaanse Schans
 - Zandvoort
 - Zuiderzeemuseum
 - Jiné
8. Navštívil/a-li jste Amsterdam, které z následujících atraktivit jste viděl/a?
- Čtvrť červených luceren
 - Jordaan (dělnická čtvrť)
 - Muzeum Anny Frankové
 - Náměstí Dam
 - Oude Kerk (nejstarší dochovaná stavba v Amsterdamu)
 - Paleis op de Dam (královský palác)
 - Rijksmuseum
 - Van Gogh museum
 - Vondelpark
 - Jiné
 - Toto město jsem nenavštívil/a
9. Která z těchto míst v Jižním Holandsku jste navštívil/a?
- Delft
 - Den Haag
 - Gouda
 - Kinderdijk
 - Keukenhof
 - Leiden
 - Rotterdam
 - Jiná
10. Navštívil/a-li jste Den Haag, které z následujících atraktivit jste viděl/a?
- Binnenhof (sídlo vlády)
 - Madurodam (muzeum miniatur)
 - Mauritshuis (královská malířská galerie)
 - Paleis Noordeinde (královský palác)
 - Scheveningen (lázeňská čtvrť a pláž)
 - Vredespaleis (Palác Míru)
 - Jiné
 - Toto město jsem nenavštívil/a
11. Navštívil/a-li jste Rotterdam, které z následujících atraktivit jste viděl/a?
- De verwoeste stad (socha Zničené město)
 - Erasmusbrug (zavěšený silniční most)
 - Euromast (věž)
 - Kubus-paalwoningen (obytné budovy v atypickém tvaru kostek)
 - Markthal (nákupní oáza ve tvaru podkovy)

- Museum Boijmans Van Beuningen
- Nederlands Architectuur Instituut
- Příklad
- Schielandshuis (historické muzeum)
- Jiné
- Toto město jsem nenavštívil/a

12. Které z následujících měst se Vám líbilo nejvíce?

- Alkmaar
- Amsterdam
- Delft
- Den Haag
- Gouda
- Haarlem
- Leiden
- Rotterdam
- Jiné

13. Co se Vám na Nizozemsku obecně nejvíce líbilo?

Příloha 2 Květinový park Keukenhof

Zdroj: Foto: Luňáčková, 2010

Příloha 3 Květinové korzo Bollenstreek

Zdroj: Foto: Luňáčková, 2016

Příloha 4 Tulipánová pole
Zdroj: Foto: Luňáčková, 2014

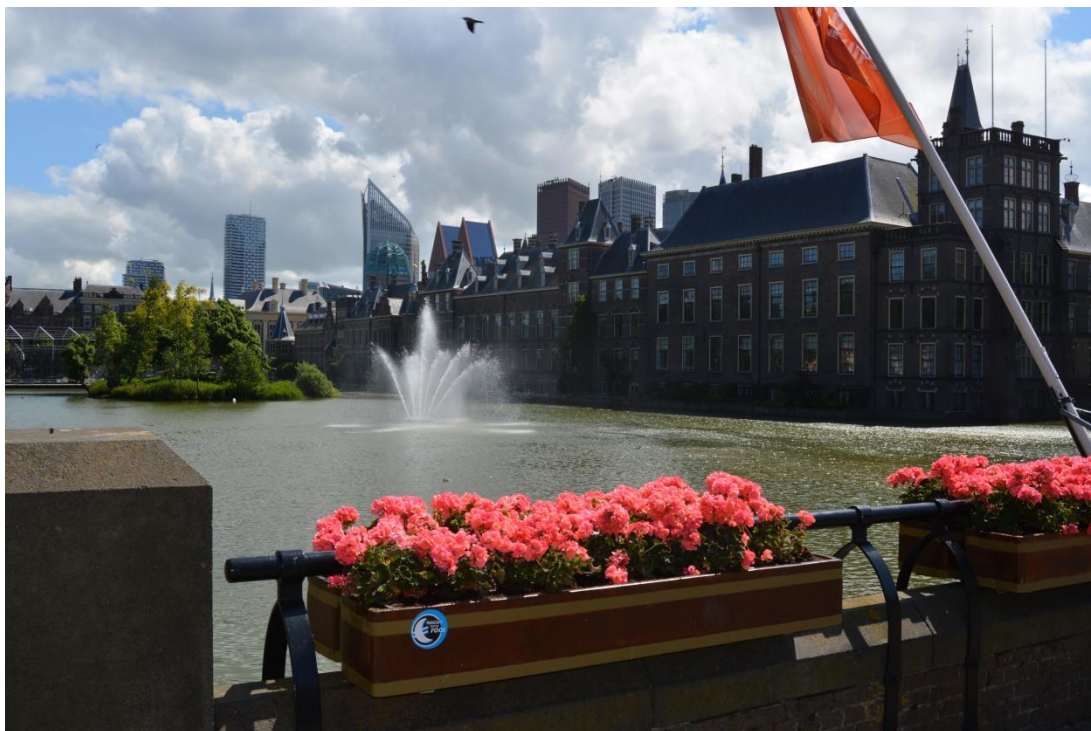

Příloha 5 Typická nizozemská pochoutka - haring
Zdroj: Foto: Luňáčková, 2016

Příloha 7 Den Haag - Binnenhof

Zdroj: Foto: Luňáčková, 2015

Příloha 7 Madurodam – rotterdamský most Erasmusbrug a věž Euromast

Zdroj: Foto: Luňáčková, 2013

